

Treball de Fi de Grau

Títol

Efecte Werther 2025: Com tracten els
M.M.C.C. el suïcidi?

Autoria

Estanislau Serrano Pallerola

Professorat tutor

Antoni Vall Karsunke

Grau

Comunicació Audiovisual	
Periodisme	X
Publicitat i Relacions Públiques	
Comunicació Interactiva	
Comunicació de les Organitzacions	

Tipus de TFG

Projecte	
Recerca	X

Data

Del 10 al 13 de juny de 2025	X
De l'1 al 2 de setembre de 2025	

Full resum del TFG

Títol del Treball Fi de Grau:

Català:	Efecte Werther 2025: Com tracten els M.M.C.C. el suïcidi?			
Castellà:	Efecto Werther 2025: ¿Cómo tratan los M.M.C.C. el suicidio?			
Anglès:	Werther effect: How do M.M.C.C.'s treat suicide?			
Autoria:		Estanislau Serrano Pallerola		
Professorat tutor:		Antoni Vall Karsunke		
Curs:	2024/25	Grau:	Comunicació Audiovisual	
			Periodisme	X
			Publicitat i Relacions Públiques	
			Comunicació Interactiva	
			Comunicació de les Organitzacions	

Paraules clau (mínim 3)

Català:	Suïcidi, Efecte Werther, Recomanacions, Ètica, Cobertura periodística, Papageno, Mitjans
Castellà:	Suicidio, Efecto Werther, Recomendaciones, Ética, Cobertura periodística, Papageno, Medios
Anglès:	Suicide, Werther effect, Recommendations, Ethics, Journalistic coverage, Papageno, Media

Resum del Treball Fi de Grau (extensió màxima 100 paraules)

Català:	El tractament adequat del suïcidi als Mitjans de comunicació continua sent un repte. Aquest TFG és una actualització d'estudis previs mitjançant entrevistes a experts per a valorar la responsabilitat social dels mitjans, identificar mancances legislatives, i valorar alguns aspectes relacionats amb l'efecte Werther. A més, s'analitzen deu casos mediàtics de suïcidi de famosos per avaluar l'evolució de la cobertura informativa i detectar exemples que serveixin per a futures millores en l'aplicació de l'ètica periodística en aquest tema tan sensible.
Castellà:	El tratamiento adecuado del suicidio en los Medios de comunicación continúa siendo un reto. Este TFG es una actualización de estudios previos mediante entrevistas a expertos para valorar la responsabilidad social de los medios, identificar carencias legislativas, y valorar algunos aspectos relacionados con el efecto Werther. Además, se analizan diez casos mediáticos de suicidio de famosos para evaluar la evolución de la cobertura informativa y detectar ejemplos que sirvan para futuras mejoras en la aplicación de la ética periodística en este tema tan sensible.
Anglès:	The appropriate treatment of suicide in the media remains a challenge. This TFG is an update of previous studies through interviews with experts to assess the social responsibility of the media, identify legislative shortcomings, and assess some aspects related to the Werther effect. In addition, ten media cases of celebrity suicide are analyzed to evaluate the evolution of news coverage and detect examples that serve for future improvements in the application of journalistic ethics in this sensitive issue.

SUMARI:

1. INTRODUCCIÓ.....	p.2
2. MARC TEÒRIC.....	p.4
2.1.Història de l'aparició del suïcidi als mitjans de comunicació escrits.....	p.4
2.2.Entrevistes sobre la responsabilitat social dels mitjans.....	p.7
2.3.Com es tractava el suïcidi als M.M.C.C. en el passat i en el present.....	p.35
3. PREGUNTES DE RECERCA.....	p.41
4. METODOLOGIA.....	p.42
4.1.Establir categories/conceptes tècnics d'anàlisi.....	p.42
4.2.Anàlisi del tractament dels 10 casos.....	p.45
4.2.1. Cas mediàtic de Marilyn Monroe (1962).....	p.46
4.2.2. Cas mediàtic de José Manuel Ibar "Urtain" (1992)..	p.49
4.2.3. Cas mediàtic de Kurt Cobain (1994).....	p.52
4.2.4. Cas mediàtic de Luis Ocaña (1994).....	p.55
4.2.5. Cas mediàtic de Lucy Gordon (2009).....	p.58
4.2.6. Cas mediàtic de Mario Biondo (2013).....	p.60
4.2.7. Cas mediàtic de Robin Williams (2014).....	p.64
4.2.8. Cas mediàtic de Spade i Bourdain (2018).....	p.67
4.2.9. Cas mediàtic de Avicii (2018).....	p.71
4.2.10. Cas mediàtic de Verónica Forqué (2021).....	p.73
5. ANÀLISI DELS RESULTATS.....	p.77
6. CONCLUSIONS.....	p.80
7. BIBLIOGRAFIA.....	p.82

1. INTRODUCCIÓ

El suïcidi és un fet que sempre ha aparegut als Mitjans de Comunicació (M.M.C.C.). No obstant això, fins fa uns anys hi havia el debat sobre si era perillós tractar-lo pel possible desencadenament de l'efecte Werther. Aquest fenomen social - el qual procedeix de la novel·la *Les penes del jove Werther* (1774) de Goethe - fa referència a la possible onada de suïcidis que pot generar el tractament periodístic inadequat o de manera recurrent d'aquest fet.

És per aquest motiu que aquest Treball de Fi de Grau (TFG) consistirà en l'estudi de com s'ha de tractar el suïcidi als M.M.C.C.. Al mateix temps, és una actualització on es fa menció d'anteriors treballs vinculats amb aquesta temàtica en qüestió. D'aquesta manera, durem a terme una recerca "a grans pinzellades" sobre el suïcidi en la història dels mitjans escrits dins del marc territorial de l'estat espanyol. Tot seguit, analitzarem com s'ha tractat el suïcidi en l'àmbit periodístic fins a l'actualitat, com és la influència de l'efecte Werther i quines normes legislatives espanyoles fan referència de com tractar aquest fet. És per això que, aquesta anàlisi es durà a terme amb l'assessorament i l'elaboració d'un conjunt d'entrevistes que es realitzaran a diversos especialistes. Mitjançant les seves intervencions podrem dur a terme una apreciació exhaustiva de la responsabilitat social que tenen els M.M.C.C. en el tractament del suïcidi i plantejar quines mesures legislatives falten per precisar.

Per altra banda, durem a terme una anàlisi de continguts, en el qual farem esment d'alguns dels suïcidis més mediàtics. En aquest apartat s'aplicarà un criteri que prioritzi alguns dels casos més destacats en l'àmbit estatal, i adients a profunditzar en l'anàlisi, com és el tractament que es va fer en la mort del boxejador José Manuel Ibar (1992). Així doncs, se seleccionaran deu casos mediàtics que ens serveixin per analitzar i poder aplicar d'exemple els conceptes tècnics obtinguts en la part més teòrica d'aquest treball. De tal manera que, aquests casos hauran de rebre una justificació per la seva elecció com és en els seus trets diferenciadors, grau d'exposició, informació i contingut visual.

És per això que aquest treball serà determinant per exposar el context actual sobre el tractament del suïcidi en els M.M.C.C. i si hi ha un debat entre especialistes sobre com s'està duent a terme el tractament del suïcidi avui dia. Per aquest motiu, és necessari fer un

estudi sobre la rellevància en la millora qualitativa del tractament del suïcidi als M.M.C.C. i en la defensa del dret a la informació de la ciutadania.

Altrament, tot i existir alguns manuals i protocols vinculats al tractament d'aquest tema, les mesures legislatives no especifiquen prou segons alguns estudis. Amb el propòsit reprendre l'actualització de les darreres investigacions i valorar mitjançant l'opinió d'especialistes si s'està duent a terme un bon tractament dels casos mediàtics més recents i si és necessària una modificació o aprofundiment de les normatives.

2. MARC TEÒRIC

2.1. Història de l'aparició del concepte efecte Werther i Papageno

Què és l'efecte Werther?

Algunes persones quan senten per primera vegada el concepte *Efecte Werther* (Fernández et al., s.f.), el primer en què pensen és en la novel·la de *Les penes del jove Werther* (1774) de Goethe. Doncs no és pas cap coincidència que aquest fenomen social rebi el nom d'una obra literària del segle XVIII. El protagonista de la novel·la, el jove Werther, decideix llevar-se la vida a causa dels sentiments intensos que li genera un amor que no li és correspost. És per això que les característiques literàries més destacades d'aquesta novel·la (Fernández et al., s.f.), fan que alguns la considerin un emblema del moviment literari i cultural del Romanticisme (s. 1770-1848 aprox.) (Santos, 2019). Amb tot això, la seva publicació va generar una onada de suïcidi multitudinària que va afectar a gran part del continent europeu i va comportar que es prohibís la seva lectura en països com Itàlia i Dinamarca (Santos, 2019).

La denominació d'aquest fenomen social no va sorgir d'una llegenda, un dels primers casos que deixen constància de l'efecte mimètic va ser a través de l'escriptor Friedrich Nicolai. En el contingut d'una carta del 17 de gener de 1775 (Redacció National Geographic, 2018), l'autor alemany relatava el cas d'un noi "assenyat però, histèric" que havia confessat que s'havia enverinat després d'haver llegit *Les penes del jove Werther* i que aquell llibre l'havia induït a produir l'acte.

Més endavant hi trobem altres onades d'efecte Werther. Com és en el 1962, quan es produeix la suposada mort per suïcidi per part de l'artista Marilyn Monroe (Redacció National Geographic, 2023). Tot i ser un clar exemple d'efecte Werther, hi ha moltes teories conspiranoiques (BBC News Mundo, 2022) que assenyalen que aquesta mort va ser fruit d'un fals suïcidi premeditat per agents polítics. Malgrat això, la seva repercussió mediàtica amb una cobertura sensacionalista del fet és un gran exemple per l'increment de 303 morts en l'índex percentual de suïcidi als Estats Units que va generar al mes següent de la mort de l'artista (EFE Salud, s.f.).

No va ser fins a 1974 quan el sociòleg David Phillips (Herrera et al., 2015) no va posar nom a aquest efecte crida. Phillips va associar el fenomen mimètic del suïcidi amb el concepte *copycat* (Martín García, 2022), més empleat en l'àmbit jurídic i policial quan es tracta d'una

consecució en augment de crims i delinqüència per imitació. De tal manera que, en el seu estudi recalca que l'efecte es produïa, sobretot, a causa de la cobertura periodística de manera no adequada. Aquest fenomen el va relacionar amb l'increment de suïcidis que es produïa quan alguna notícia relacionada amb aquesta temàtica es publicava en portada, com va servir d'exemple el *The New York Times* (EFE Salud, s.f.). També ho va voler denominar el com a *Efecte de la Celebritat* (Neuro-Class Team, s.f.) pel fet que entre les característiques d'aquest fenomen social impera generalment, com a motiu principal, l'acte de suïcidí per part d'un personatge famós.

Anys després, en l'any 1986 es va produir un altre cas amb la mort de la cantant japonesa, Yukiko Okada (Papageno.es, s.f.). Es va desencadenar un efecte mimètic de suïcidis entre la població adolescent del país, en el qual deixa constància en la mort d'un nombre aproximat de 28 persones.

Entre algunes investigacions i treballs teòrics sobre el fenomen, també hi ha hipòtesis d'un possible efecte mimètic dins l'àmbit estatal espanyol. Aquest cas d'efecte Werther va ser produït seguidament de la mort del cantant Antonio Flores, l'any 1996. Un estudi va analitzar la cobertura de set mitjans escrits durant el mes posterior a la defunció (Müller, 2011). Els resultats de l'estudi van concloure que la cobertura inadequada del succés va ser la responsable d'un efecte imitador. Entre les males pràctiques d'aquella cobertura, l'estudi de Müller assenyala com a característiques detonants de l'efecte mimètic: els titulars en primera pàgina, l'enfocament sensacionalista, la glorificació del difunt, ja que quinze dies abans va morir la seva mare, i la manca de factors preventius com informació de recursos d'ajuda. El mes següent les dades van ser molt significatives pel registrament de 41 suïcidis per sobre de la mitjana habitual en l'estat espanyol.

Altres suïcidis de famosos que han sigut vinculats a la teoria de l'efecte Werther (Córdoba, s.f.) són el de Kurt Cobain (1994), Robin Williams (2014), Kate Spade i Anthony Bourdain (2018). Aquests casos també es troben entre la llista dels deu casos que es tractaran a l'anàlisi de continguts. Cadascun d'ells amb la seva corresponent justificació i motiu de per què han de ser entre la selecció de casos exemplars a analitzar.

Un altre fet a destacar és l'alt índex de mort per suïcidí entre les províncies andaluses de Córdoba i Jaén. Allà existeix un suposat "triangle de les Bermudes" on els vèrtexs/localitats

que delimiten l'àrea afectada són Alcalá la Real, Alcaudete i Priego de Córdoba. S'han publicat diversos articles sensacionalistes i morbosos al voltant d'aquesta dada (García, 2016) i de la curiositat que gran part dels casos s'han produït amb un mètode molt característic que és millor no especificar. Tot i no ser un fet que conformi part del treball, hi té una forta vinculació amb el tema a tractar pel debat que genera sobre si aquesta situació és fruit d'una predisposició genètica o d'una onada intrageneracional d'efecte Werther (Revista Adiós Cultural, 2014).

Què és l'efecte Papageno?

El concepte *efecte Papageno* va ser concebut per l'investigador Thomas Niederkrotenthaler i el seu equip l'any 2010 (Niederkrotenthaler et al., 2016). El seu nom prové d'una de les figures principals que apareixen a l'òpera de *La Flauta Màgica de Mozart* (iOpera.es, s.f.). En l'obra, el personatge té la intenció de llevar-se la vida, però apareixen tres esperits que li donen raons i esperances per a continuar vivint. És per això que el significat del concepte és bàsicament l'oposició a l'efecte Werther. De tal manera que en comptes de ser un efecte mimètic que indueix al suïcidi, fa referència a com la divulgació d'històries de superació i alternatives al suïcidi a través dels mitjans de comunicació pot generar un efecte positiu que disminueixi l'índex de risc.

Avui en dia, moltes de les entitats i associacions que fan front a la problemàtica social vinculada al suïcidi utilitzen aquest concepte per a referir-se a algunes de les mesures que recomanen o fomenten en la seva activitat. A l'estat espanyol, una de les entitats més reconegudes en aquesta temàtica rep el nom d'Asociación Papageno. Amb la intenció de saber més d'aquest concepte, hem mantingut contacte amb aquesta entitat durant l'elaboració del TFG. Un dels nostres objectius és que Asociación Papageno juntament amb altres entitats com la Niña Amarilla i alguns especialistes ens expliquessin quines mesures promouen l'efecte Papageno. Entre aquestes accions hi trobem donar visibilitat a històries de superació, mostrar recursos i alternatives com és l'atenció en línies telefòniques o l'ús d'eufemismes en referència a la paraula "suïcidi" i, sobretot, preservar els valors ètics del periodisme en el moment de cobrir notícies vinculades a aquesta temàtica.

2.2. Entrevistes sobre la responsabilitat social dels mitjans de comunicació

Aquest apartat té la finalitat de contextualitzar i reflectir des de la recerca com s'estan complint les recomanacions dins l'àmbit de la comunicació. És per això que hi comptem amb la participació d'alguns especialistes en la temàtica: periodistes, càrrecs d'associacions i supervivents de suïcidi. La seva visió és representada a través de diverses entrevistes que s'han realitzat a cadascun d'ells. És molt enriquidor que ens expressin des de la seva visió les opinions personals que tenen sobre alguns aspectes que encara es plantegen en el tractament del suïcidi.

En aquesta temàtica hi ha diferents visions de com s'ha d'abordar la cobertura periodística d'aquests successos. En grans trets, tot i haver una conscienciació social del suïcidi fomentada per les associacions i les entitats, encara no està sota unes bases de control plenament consolidades i existeixen divergències sobre com s'ha de regir des de responsabilitat professional del periodista. Més concretament, hi trobem postures com la de Guillermo Córdoba, fundador de l'Associació Papageno, que veuen viable una proposta de regulació legislativa que contempli els valors ètics professionals específics en el tracte de la cobertura mediàtica del suïcidi. En oposició, visions com la de Josep Rovirosa, secretari general del CIC, que aposten per l'autoregulació dins l'àmbit professional i opinen que a llarg termini, aquestes mesures podrien influir greument i esbiaixar el dret a la llibertat d'expressió i el dret a la informació.

Altrament, una qüestió rellevant és si s'ha de parlar del suïcidi només de manera acurada i adequada, o si cal fer-ho sempre per trencar aquest tabú. El que sí que és una certesa unànime és que molts dels mitjans encara que acatin les recomanacions de l'OMS i tinguin presents els consells, guies i manuals d'algunes associacions, encara es poden apreciar grans errades com caure en el sensacionalisme per prioritats comercials o faltes més injustificables com no donar visibilitat a telèfons de suport emocional i altres recursos de prevenció.

Cal destacar, també, que la participació dels especialistes ha sigut imprescindible a l'hora de tenir en compte alguns punts durant l'elaboració del projecte. Més específicament, les categories que conformen l'anàlisi de continguts han sigut fruit del seu assessorament i vistiplau pel que fa a l'apartat més pràctic i subjectiu del treball. També, farem menció de cadascuna de les entitats de les quals els nostres entrevistats formen part i explicarem la vinculació que té cadascuna d'elles amb la temàtica que s'està tractant en aquest TFG.

Josep Rovirosa Olivé, Secretari General del CIC: “El CIC estem en procés d’actualització d’algunes recomanacions, entre elles el suïcidi”

Des del CIC, aposten plenament en l'autoregulació de la labor periodística

El Consell de la Informació de Catalunya (CIC) és una entitat sense ànim de lucre creada el 1997 pel Col·legi de Periodistes de Catalunya, amb l'objectiu principal de vetllar pel compliment dels principis d'ètica professional periodística recollits al Codi Deontològic del periodisme català. No obstant això, el CIC no ha tractat un cas plenament vinculat a aquesta temàtica, però sí que escauria dins les seves competències si es donés el fet de rebre una queixa en qüestió.

Rebeu queixes sovint al CIC vinculades a aquesta temàtica? S’ha produït alguna?

No. Sí que va haver-hi una resolució relacionada durant la cobertura del procés judicial de Dani Alves. Un programa de Telecinco va informar sense fonament sobre l'activació del protocol antisuïcidi a la presó de Can Brians. El programa *Fiesta* de Telecinco va obtenir aquesta informació suposadament d'un company de cel·la d'Alves. Tot i no ser un cas plenament relacionat al suïcidi, pot ser un clar exemple que reflecteixi la possible banalització o falta de rigor que empren alguns mitjans en la cobertura d'aquesta temàtica.

És necessari que es regulin normatives basades en aquesta temàtica?

Des del CIC apostem per l'autoregulació. El fet que es reguli jurídicament aquest tema, com altres, generaria una pressió en la llibertat d'expressió de l'activitat periodística. D'aquesta manera, creiem que amb la funció autoreguladora que duen a terme òrgans com el CIC ja és suficient.

Des del CIC heu dut a terme algunes propostes o mesures al respecte?

Estem en procés d'elaboració de l'actualització d'algunes recomanacions que atansen des del suïcidi al medi ambient.

Creus que s'està complint correctament les recomanacions des dels mitjans?

No. Alguns fins i tot es troben en la fina línia dels valors ètics. De tota manera, un fet més rellevant és saber que és un mitjà periodístic o un mitjà de comunicació com són les xarxes per a socialitzar i d'entreteniment.

Què n'opina el CIC sobre el fenomen Werther? Què s'hauria de fer al respecte?

S'han d'actualitzar les recomanacions. Fins ara, consta que s'ha d'evitar la cobertura del suïcidi, a condició que no sigui de rellevància noticable. No obstant això, si que s'ha de modificar pel fet que no

s'ha de convertir en un tabú, sinó que s'ha de tractar de manera responsable i adequada i sense generar el risc d'un efecte mimètic.

Guillermo Córdoba Santos, socio fundador de la Asociación Papageno: “es imprescindible que los periodistas incluyan algún recurso de ayuda”

Los medios públicos juegan también ese papel de guía o de referente para otros medios

La Asociación Papageno es una entidad sin ánimo de lucro formada por profesionales de la salud y otras disciplinas, dedicada a la prevención del suicidio en España. Su principal función es prevenir el suicidio mediante la difusión de información y materiales de autoayuda, el apoyo de supervivientes y familias afectadas por la pérdida de un ser querido, la lucha contra el estigma y los mitos relacionados con el suicidio y la formación y asesoramiento a profesionales de diferentes ámbitos en la prevención, manejo y postvención de la conducta suicida.

Asimismo, Guillermo Córdoba, llevó a cabo su Trabajo de Final de Grado de Periodismo en la Universidad Complutense de Madrid, en el año 2019. Lo tituló *El tratamiento del suicidio en los medios de comunicación*, y desde entonces, ha ejercido con la especialización y la profundización en los conocimientos de esta temática.

¿Qué sucede socialmente después de un suicidio?

Tienes opiniones, tienes comentarios, ¿no? Incluso la gente te deja vetado. Tienes esa culpa, ese estigma, ese tabú de incluso no decir que el cambiar a moto por criterio, sino que ir a un accidente de tráfico para evitar que la gente te pregunte básicamente o que hable mal de ti. Y luego también que falta un apoyo muy importante en el ámbito público y también privado de profesionales que conozcan bien el duelo positivo, que lo sepan abordar y sobre todo que haya espacios que los familiares puedan compartir con otras personas lo que han vivido, lo que han perdido para poder avanzar en ese duelo.

¿Recibís quejas vinculadas a los medios?

Por un lado, todavía se siguen viendo informaciones que incumplen las principales recomendaciones sobre cómo informar del suicidio en los medios de comunicación. Me refiero, por ejemplo, a contar detalles, me refiero a entrar en el morbo, en el sensacionalismo, a no respetar a las familias, a incluir fotografías que muestran, por ejemplo, métodos y que evidentemente no ayudan a la prevención, sino que incluso pueden inducir a un efecto contagio en personas vulnerables y a veces sí que recibo quejas de personas, psicólogos y gente que trabaja en este ámbito que me trasladan su malestar de noticias que incumplen estas recomendaciones. No es algo de todos los días, pero sí de vez en cuando sí que recibo.

Y entonces, desde el punto de vista más técnico, ya que esto me serviría sobre todo para el tema del fenómeno Werther, ¿qué relevancia tiene añadir contactos de ese soporte como el 024?

Pues es fundamental, es imprescindible que los periodistas incluyan siempre algún recurso de ayuda. Puede ser, evidentemente, el 024, pero también lo que recomiendo hacer una especie de enfoque más cercano. Me refiero a si hay un suicidio, por ejemplo, en la provincia de Jaén y yo soy un periodista de Jaén, pues igual podemos incluir el teléfono de la Esperanza de Jaén, es decir, un recurso alternativo más cercano. Imagínate, por ejemplo, que tratamos una noticia del suicidio de un menor o de un adolescente, pues la Fundación ANAR se dedica de forma específica a ayudar a los adolescentes y a las familias. Entonces, incluir ese recurso, ya que es muy importante que los recursos de ayuda tengan visibilidad.

¿Esta recomendación la cumplen todos los medios?

No, no, no. La mayoría de los medios, es decir, si tú me pones el ejemplo del suicidio hoy mismo, de una persona famosa, la mayoría de los medios, no van a incluir ningún recurso de ayuda. Primero, porque no están formados en el tema del suicidio, no tienen tampoco el conocimiento de *hay que seguir algunas recomendaciones*, no tienen la costumbre de hacerlo, pues la mayoría no lo va a hacer. Hay otros que evidentemente sí lo van a hacer, pero deben destacarlos lo máximo posible para que tengan la mayor visibilidad. En el caso de los medios públicos yo creo que debería ser obligatorio no al menos obligatorio, igual no es la palabra, pero es muy importante. Es decir, los medios públicos juegan también ese papel de guía o de referente para otros medios. Y creo que, en este caso, Televisión Española, que ha grabado el tema en telediario, en reportajes, en entrevistas y lo hace la mayoría de las veces de forma muy positiva.

¿A ti te parecería correcto que se legislaran estos temas sensibles?

Ese tema es muy delicado, porque al final, es muy concreto y no lo conozco del todo. Entonces ahí lo que los medios deberían hacer es seguir el criterio de los expertos. Los expertos lo que nos dicen *no hay que entrar en detalles, no hay que describir métodos ni lugares, no hay que simplificar las causas, no podemos decir que una persona ha muerto por suicidio por una sola causa siempre son varias las causas que llevan a una persona a quitarse la vida* y tenemos que apostar por la vía de la esperanza. Los medios de comunicación tienen que actuar de forma responsable para ofrecer a esa persona alternativas y decirle que puedes pedir ayuda, que se puede salir, que hay alternativas a la muerte y esas alternativas pasan sobre todo por contar y por expresar lo que nos está pasando para que otras personas puedan ayudarnos.

Entonces, si esto se planteara, por ejemplo, en un contenido audiovisual como es una serie, ¿qué se tendría que hacer?

Poner un ejemplo de superación o entrevistar a familiares que han venido por suicidio, o entrevistar a expertos, entrevistar a personas que conocen el tema y que pueden ofrecer esa visión de esperanza para que cualquier persona que esté viendo esa serie o ese documental diga, *oye, me encuentro mal, voy a hablar con mi mejor amigo, voy a hablar con mi madre, voy a hablar con cualquier persona* que tengamos cercana para poder expresar lo que sentimos y poder avanzar juntos y avanzar, sobre todo no caminar juntos, en prevenir el suicidio.

Pues muchas gracias, Guillermo. Eso es todo.

Cristina Martínez, Secretaria de La Niña Amarilla: “Empezaron a surgir historias de supervivientes y eso cambió el enfoque”

Martínez asegura que “falta muchísimo trabajo, faltan más campañas de sensibilización”

La Asociación La Niña Amarilla es una organización sin ánimo de lucro que trabaja en la prevención del suicidio mediante la comunicación responsable y la sensibilización social. El objetivo principal es romper el estigma, fomentar el diálogo abierto y ofrecer formación a jóvenes, profesionales y centros educativos. Realizan talleres, conferencias y colaboran con otras entidades para visibilizar la importancia de la prevención del suicidio.

¿Cómo se debería cubrir el suicidio en los medios de comunicación?

Pues mira, lo primero es dónde se publican esas noticias. Antes siempre los metían en la sección de sucesos, pero eso es un error. Un suceso es algo que no puedes prevenir, como una bombona de gas que explota. Pero el suicidio sí se puede prevenir, así que no debería estar en sucesos. Debería aparecer en secciones como salud, sociedad, incluso cultura si la persona era relevante en ese ámbito. Pero ojo, en cultura hay que tener cuidado, porque si te pones muy literario puedes caer en la romantización. Como esos artículos que hablan del ‘dolor artístico’. Si tienes que escribir en cultura sobre alguien que ha muerto por suicidio, habla de su vida, de su obra, pero nunca del método, ni del lugar, ni hagas preguntas sin respuesta. Ese tipo de preguntas sensacionalistas no ayudan. Y ojo, las seis W del periodismo aquí cambian. No es solo contar qué pasó, sino cómo hacerlo con responsabilidad, para que la sociedad entienda que esto se puede evitar. Si lo pones en sucesos, estás dando el mensaje de que era inevitable, y eso es mentira.

¿Y cómo tratar esos casos en los que hay que decir que la persona ha muerto, pero sin caer en detalles morbosos?

Es que claro, tienes que decirlo, ¿no? Si hubiera sido por un accidente de tráfico, sí dirías que hubo una colisión, pero no pondrías imágenes del coche saltando por los aires. Pues con el suicidio pasa igual: no es necesario recrearse en los detalles morbosos. Una muerte por cáncer no se trata con sensacionalismo, pero con el suicidio a veces los medios caen en eso. Como con el caso del helicóptero en Nueva York. Hoy mismo vi un *reel* de un medio muy conocido mostrando el momento exacto de la caída. Ese enfoque es peligroso, porque el suicidio, igual que los accidentes, requiere evitar el morbo. Y la diferencia es que el suicidio es prevenible. Mostrarlo como espectáculo puede generar contagio. Por eso, igual que no explotas el dolor en un cáncer, no deberías hacerlo aquí. Hay que informar con responsabilidad, sin imágenes impactantes ni preguntas sin respuesta.

¿Mostrar la imagen del helicóptero está bien?

Yo creo que no. Lo primero que pensé fue que es una falta de respeto para la familia. Hay que humanizarse. Las imágenes pueden afectar. Quizá a nosotras no nos impacten, pero sabemos que hay gente a la que sí. Aunque fueran directivos de Siemens, eran una familia con vidas privadas.

¿Crees que los medios actuales cubren adecuadamente las noticias de suicidios?

Ha habido una mejora, sí, pero aún queda muchísimo. Hay muchas guías, pero si se quedan en el cajón, no sirven. Desde el año 2000 la OMS nos está diciendo que tenemos que comunicar de otra forma. En 2020, cuando empezamos, todavía no se notaba ningún cambio. Hicimos una investigación de 2018 a 2021 con la Unión de Periodistas, y sí que notamos en 2021 un hito. Se publicó *La Niña Amarilla*, la guía *En mis zapatos*, el libro de Gabriel González... y algunas asociaciones como *Después del Suicidio* de Cecilia Borrás, pero no se escuchaban demasiado.

¿Qué cambió entonces en ese tratamiento?

Empezaron a surgir historias de supervivientes. Eso cambió el enfoque. Pero aún falta mucho. A veces se usan testigos en lugar de testimonios. La formación es básica. Podemos decir que los tabús del suicidio se están rompiendo. A algunas personas estamos llegando, pero exigimos que haya más noticias continuas sobre educación, no solo sobre desmontar mitos. El cerebro necesita repetición para cambiar una idea arraigada.

Entonces, ¿qué falta para avanzar? ¿Qué se debería hacer?

Falta muchísimo trabajo. Por ejemplo, campañas de sensibilización. No hemos tenido ni una campaña gruesa, ni siquiera después del 0,24. Nosotras queríamos hacer una campaña que se llama *Qué bello es vivir*, por la peli de Frank Capra, ¿la conoces? Esa que ponen todas las Navidades, en blanco y negro. Súper preventiva. Nos gustaría hacer campañas como las que hacía la Dirección General de Tráfico. De esas que te marcan. Yo creo que es fundamental, pero no solo para un colectivo específico, sino para distintas temáticas. Tiene que ser algo multicausal.

¿Se cumplen las recomendaciones de la OMS en los medios?

Es que no es que uno se la salte, es que no está bien implementado. Lo que notamos es que, cuando los profesionales tienen tiempo y hacen un reportaje, está bien tratado. Pero si llega una noticia de actualidad y el periodista no está formado, repite lo que llega en el teletipo: métodos, lugares... y eso puede ser un desastre. No hay filtro. No hay gafas amarillas que te hagan detectar rápidamente que eso no debería ser noticia. No hay un protocolo. Si llega esa noticia, no hay claridad sobre qué se debe hacer. Cuando se hace un reportaje, normalmente está bien tratado. Por ejemplo, el de *11 vidas* está muy bien. Pero luego, en *El Mundo*, puedes encontrarte auténticas joyitas anti-prevención. ¿Por qué? Porque son periodistas distintos, no les ha llegado la información o porque era una noticia de actualidad que llegó sin filtro.

Guillermo me comentó que a veces ni siquiera se pone el 024. ¿No debería ser obligatorio?

Pues sí. Pero ese es el debate. ¿Se debe legislar cómo tratar el suicidio o confiar en la autorregulación de los periodistas?

¿Y tú qué opinas sobre eso?

La autorregulación no está funcionando. En publicidad, por ejemplo, sí hay unas normas claras: no puedes mentir, hay códigos éticos. Pero en periodismo, no. Por eso tenemos el periodismo que tenemos, presionado por muchas cosas. En cuanto al suicidio, si los libros de estilo estuvieran actualizados, ayudaría mucho. Porque tú sabes en qué empresa trabajas y esa empresa debería decirte: “Mira, en esta redacción tratamos el suicidio así.” Pero eso no ocurre. Hay algunas excepciones. EFE tiene una actualización bastante buena, y también Catalunya Ràdio. RTVE también ha mejorado. Pero muchas redacciones no lo han hecho. En la investigación que hicimos hasta 2021-2022, vimos que las redes sociales habían cambiado más que la prensa tradicional. Cambiaron los algoritmos, y si buscas algo relacionado con suicidio, te aparece un mensaje de ayuda.

¿Crees que debería legislarse entonces?

Yo sí. Hay cosas que deberían estar legisladas, como las leyes positivas. Si no sucede de forma natural, hay que orientar al humano. Igual que con la violencia machista. Es un tema muy complejo, no lo haría sola. Montaría un grupo de trabajo: bomberos, fuerzas del estado, personal sanitario, trabajadores sociales, periodistas, asociaciones, supervivientes. Todos juntos. Pero claro, a nivel prensa... ¿nos harían caso? Son empresas privadas. ¿Cómo consigues cambiar algo en una empresa privada? Salvo que le haya pasado algo a alguien de su entorno y entonces empatice, es muy complicado.

Te voy a hacer una pregunta difícil. Si muriera por suicidio alguien muy famoso como Rosalía, ¿cómo se debería actuar en prensa?

Igual que si hubiera muerto por un cáncer. Se debería hablar de quién era, qué hizo, su vida profesional. No simplificar su historia al momento de su muerte. Y no es solo hablar de ella. Hay que mirar el entorno. ¿Qué factores estresantes hay en el mundo de la música? Como hacemos con el deporte o la política. A lo mejor sufrió una pérdida, una ruptura, un aborto, el fracaso de un disco, o simplemente fue un pensamiento oscuro que apareció. Es un tema multicausal, muy complejo. Pero lo que sí sabemos es que hay malestar social. Hay muchos factores externos que nos afectan: trastornos alimentarios, acoso, problemas económicos. A veces los gestionamos bien, pero otras no.

Y ahí entra la prensa. Tenemos que preparar a la sociedad para que sepa iniciar la conversación: “Oye, ¿te pasa algo? ¿Tienes pensamientos suicidas?” Sin juzgar. Solo estar ahí y acompañar.

¿Se puede hablar del efecto Werther si realmente está ocurriendo?

No deberías decirlo en prensa así, tal cual. Pero sí deberías empezar a sacar recursos de ayuda constantemente. En Valencia, por ejemplo, tras la catástrofe, sabemos que hay tres años para hacer algo. Si no, la desesperanza puede aumentar muchísimo. Nosotras escribimos un artículo con todos los recursos

de ayuda porque ya nos estaban llegando noticias de muertes por suicidio. Hicimos lo que pudimos. Pero hacen falta psicólogos gratuitos, campañas reales... En su momento hubo algo en noviembre y diciembre, pero luego se difuminó. Y hay muchísima gente que necesita ayuda real.

En relación con los datos, ¿quién crees que debería mover ficha? ¿El Instituto de Estadística, por ejemplo?

Yo creo que el INE publica todo lo que tiene, pero antes teníamos más información. Hay un artículo muy bueno en *El Confidencial* sobre esto. Antes había una estadística forense que nos daba más detalles: profesiones, lugares, circunstancias. Ahora, al centralizarlo todo con el INE, hemos perdido esa parte. Eso nos dejaba ver cosas muy importantes: por ejemplo, que la policía es un colectivo de riesgo porque tiene acceso al método. O el personal sanitario, que trabaja muchas horas y tiene mucho estrés. También colectivos como el LGTBI o migrantes, que han tenido cambios de vida grandes y no siempre son aceptados socialmente. Lo que la prensa podría hacer es dar a conocer y promover los factores de protección. Porque cuando estás solo, todo es más difícil. Pero si tienes una red de apoyo, por pequeña que sea, ya no caes sobre el suelo: caes sobre algo más blando.

¿Tú has tenido alguna experiencia personal con esto?

Mira, yo no he tenido ningún intento ni he perdido a nadie por suicidio, pero empatizo mucho. Estoy aquí por María, que es amiga mía. La conocí cuando tuvo su intento. No íbamos al mismo cole, pero su prima era vecina mía, y luego, en primero de carrera, el primer día nos vimos y fue como “¡qué guay!”. Ya llevaba años con eso, y lo que escuchó en la carrera fue que de esto no se habla. Hasta que ella se abrió y lo contó. Y yo pensé: si he estado tan cerca y no sabía nada, ¿cómo hubiera reaccionado? No lo sé.

¿Conoces campañas estatales en otros países sobre este tema?

Sí, hay algunas muy buenas. Por ejemplo, *Badi App*, que me encanta. Está dirigida a hombres, y es como “venga, vamos a cortar el césped juntos”, cosas de colegas. Y en medio de eso, se abren conversaciones. Está muy bien diseñada visualmente, con colores agradables. Australia también tiene una, pero no me gusta tanto. Es como humorística, pero nombra todos los métodos, y eso nos da mucho miedo. Preferimos que no se mencione el método, por respeto. En el canal de YouTube de *La Niña Amarilla* tengo una lista con campañas. Hay una de un padre y una hija, donde se ve que él no está bien y ella se lo va sacando poco a poco. Al final le pregunta si tiene pensamientos suicidas. Es muy bonito porque él, por fin, puede hablar. Y se nota como un alivio, un deshinche.

Quería comentarte algo personal. Soy de Montornès del Vallès, una zona donde llegó mucha inmigración de Jaén en los 60, y allí se habla de un “triángulo de los suicidios”. En mi pueblo hay una montaña con tres cruces y muchas historias... ¿tú crees que esto puede ser un efecto Werther intrageneracional?

Ostras, qué tema. No lo sé con certeza, pero es interesantísimo. Lo primero sería poner recursos de ayuda allí mismo, en ese lugar. Como se hizo en el bosque japonés. Si se nombra el lugar, hay que actuar sobre él. Porque los supervivientes y sobrevivientes son personas en riesgo. No por genética, sino por vivencia.

No soy psicóloga, pero sé que es algo vivencial. Papageno hizo la última edición de *Periodismo Responsable* allí, en la zona de Priego de Córdoba, Alcalá la Real y Alcaudete. Porque se dieron cuenta de que había que hacer algo. Como responsables políticos de un territorio, es de lo que más deberías ocuparte. Si la gente se está muriendo, tienes que hacer algo. Esa zona debería ser pionera en prevención del suicidio.

¿Qué te parece que puede haber detrás de esa herencia silenciosa?

Lo que puede pasar es que esa migración llegara con una mochila muy grande. Y que no se hablara del tema. Al final se convierte en una tradición silenciosa. Como cuando se repiten nombres de generación en generación. Pero eso se puede romper si se habla. Yo haría 200.000 formaciones en institutos, ambulatorios, colgaría carteles... Las profesionales de atención primaria deberían ser agentes de prevención del suicidio. Detectar señales, actuar. En esas zonas hay factores socioculturales: trabajo en el campo, muchas horas de soledad... Son condiciones que suman. Hay que estudiar eso también.

¿Qué propuestas innovadoras sorprenden en tus formaciones?

Hay una evolución. Antes nadie sabía cuántas personas morían por suicidio al día. Ahora, incluso estudiantes de primero de Periodismo lo saben. Cuando fuimos a Trabajo Social fue increíble. La gente de cuarto de carrera ya era prácticamente experta en prevención. Hicimos dinámicas, les dimos colectivos, y sacaron ideas maravillosas. Lo que más pasa es que alguien se acerca al final para decirte: “Mi madre está mal... ¿estas señales que mencionaste podrían serlo?” Nosotras no somos psicólogas, pero acompañamos hasta donde podemos. Y luego cosas preciosas. Gente que regala libros como *La Niña Amarilla* o *Mandamiento*. O una chica que nos dijo que su amiga no quería salir de casa y se le ocurrió ir a recogerla al trabajo. Le vimos la cara y pensamos: “Esto es.”

¿Has visto ejemplos en medios que sean muy ilustrativos?

Sí, la cobertura de la muerte de Robin Williams. RTVE hizo un vídeo que usamos en formaciones. La primera parte es horrible: sueltan todo. Pero la segunda es preciosa: muestran su vida, su carrera, su Oscar. Eso es lo que se debe hacer. En las formaciones lo ponemos como práctica, y la gente lo ve claro. Al principio no lo detectan, pero después de la formación dicen: “¡Qué barbaridad hicieron!” Estoy muy motivada. Quiero hacer teatro foro en Barcelona con la compañía *La Cuarta Finestra*, con su obra *Exit*, sobre prevención del suicidio. También me gustaría incluir una actividad con periodistas, quizá ahí puedes entrar tú.

¡Eso me apetece muchísimo!

¡Qué bien! Eso es lo que queremos. Revivir la vocación.

Gabriel González, autor de *Hablemos del Suicidio*: “Ahora el no hablar, ya no es una opción. Ahora es vamos a hablar, pero vamos a hacerlo bien.”

González nos habla sobre el tratamiento del suicidio y como nos dirigimos a un periodismo más responsable en estos temas

En el caso del periodista del *Diario de Navarra*, Gabriel González, formó parte de la Comisión para la prevención de las conductas suicidas del Gobierno de Navarra, en el año 2014. Años más tarde, en el 2018 publicó *Hablemos del suicidio*, donde analiza cómo se tiene que evitar una mala cobertura del suicidio mencionando casos como el de Robin Williams (EE. UU., 2014) y Antonio Flores (España, 1995).

Sí, porque ahora te iba a comentar lo de no especificar el método se recalca en muchos sitios, pero el lugar, ¿es tan relevante como el método, o no?

Sí, sobre todo el lugar es muy peligroso cuando se incide de forma recurrente, *en ese lugar es habitual para quitarse la vida*, o *cuarto suicidio en tal lugar*, porque cuando si un lugar lo difundimos como recurrente para quitarse la vida tiene ese efecto, esa atracción, genera esa efectivización. Por eso, cuando es algo meramente circunstancial no tiene importancia, pero hay otros en los que forman parte de la dinámica del acto suicida entonces hay que tener mucho cuidado sobre todo cuando hay repetición.

Porque te iba a comentar en el libro de *Hablemos del Suicidio* hay como varias categorías de cuándo se debe hacer público cuándo se debe tratar un caso y cuándo no, ¿no? Por ejemplo, estaba hablando con la de la Niña Amarilla, con Cristina, cuando alguien se ha tirado al tren claro, tú lo que tienes que comentar que es que ha habido una incidencia, ¿no?

En algunos de los casos no se debería informar del suicidio. Solo considero que puede tener sentido hacerlo en tres situaciones muy concretas: cuando la persona tiene relevancia pública, cuando detrás hay una causa o problemática social importante, o cuando ocurre en un espacio público y tiene consecuencias claras para la sociedad. Por ejemplo, si un suicidio provoca un descarrilamiento de tren con grandes repercusiones, ahí sí que habría que contarle. Pero en los casos de personas anónimas o cuando las consecuencias públicas son mínimas, creo que informar solo genera más dolor para las familias y contribuye al estigma social que rodea al suicidio y a quienes sobreviven a un intento. Por eso, insisto en que hay que analizar en cada caso individualmente y valorar realmente si tiene relevancia pública y consecuencias significativas antes de decidir informar sobre ello.

Cuando sucede un efecto Werther, como algunos dicen que ha sucedido con la dana en Valencia ¿se debe tratar?

Todos los años, cuando se publica la estadística, me parece positivo para que la población en general conozca esta realidad y vea la magnitud. Es la única forma de empujar a los poderes públicos a tomar cartas en el asunto. No se puede prevenir algo que se desconoce. Entonces, es necesario difundir las cifras. Por ejemplo, el año que viene, cuando se difundan las de este año, pues se vea. Pero publicar las estadísticas anuales, lejos quizá de los momentos calientes, también sería recomendable. Y luego tener mucho cuidado a la hora de achacarlo. Se analizan muchas veces los incrementos a raíz de la pandemia. Ha habido muchos expertos ahí analizando a qué se ha debido el incremento de suicidios en España en los dos últimos años, el último que descendió. Bueno, ese análisis, sí que habría que difundir las estadísticas, pero luego contextualizarlas a un análisis de las personas expertas. Para que lo vean en ese contexto. Las solas cifras no te lo dan. Puedes caer en la simplificación.

¿Crees que faltan datos? O sea, ¿crees que debería haber más estadísticas sobre el tema o que ya hay suficientes?

Es fundamental publicar las estadísticas de suicidio lo antes posible para poder identificar tendencias y actuar a tiempo. En España, los datos suelen retrasarse y varían según la comunidad, lo que dificulta un análisis general. Cuanta más información se recopile sobre las personas afectadas -edad, sexo, situación personal, tratamiento médico- más efectiva será la prevención.

Porque lo que son las recomendaciones de la OMS entran en debate si se cumplen o no.

Pero claro, en España, cada comunidad autónoma ha ido a su bola. ¿Qué opinas sobre este hecho?

¿Te refieres a las de los medios de comunicación?

Sí, o por comunidades o las recomendaciones en general.

El principal problema es que las recomendaciones de la OMS sobre el tratamiento del suicidio en medios existen desde hace 25 años, pero no se han implementado ni enseñado de forma generalizada en redacciones ni en las facultades de comunicación. Cada comunidad ha desarrollado sus propios programas, con enfoques y resultados desiguales. Aunque se han dado avances importantes en los últimos años y ahora se habla más del tema de forma responsable, aún falta un mayor impulso institucional y formación específica para periodistas. Es un camino en progreso, pero queda mucho por hacer.

Yo pienso que al menos desde el COVID se están contemplando cosas que antes no se tenían en cuenta, ¿no? Y una de estas es el suicidio.

Exacto, antes el suicidio era un tabú del que apenas se hablaba, pero ahora ya está sobre la mesa. El debate ya no es si hablar o no, sino cómo hacerlo de manera responsable. No se trata de informar para conseguir clic, sino de abordar el tema con sensibilidad, sin dar todos los detalles ni seguir las reglas clásicas del periodismo. El tabú se ha ido rompiendo poco a poco, aunque sigue costando tanto a la Sociedad como a los medios de comunicación hablar abiertamente sobre el suicidio. Aún hay mucho respeto y miedo al tratar este tema.

Sí, sí, sí. Todavía cuesta.

Pero bueno, yo creo que las personas expertas empezaron a pedir que se hablara de este tema, porque el silencio no estaba ayudando para nada.. Entonces el tabú y el estigma nos estaban perjudicando mucho. Entonces, ha sido un poco la unión de muchas personas implicadas. Y aquí también le doy un papel muy importante a las asociaciones de supervivientes. Empezaron a crear... Creo que la primera fue en Cataluña, en 2012.

Sí, Después del Suicidi. Eso es la Cecilia Borràs.

Sí, en los últimos años han empezado a aparecer en los medios testimonios de personas que han perdido a un ser querido por suicidio. Esto ha sido fundamental para que la sociedad entienda que el suicidio puede afectar a cualquiera y para romper el tabú. En España, este cambio comenzó hace algo más de una década, cuando profesionales y supervivientes empezaron a participar activamente en la prevención y a compartir sus experiencias con gran valentía y generosidad. Personalmente, cuando empecé en este tema en 2015, ni el periódico ni en la facultad se hablaba de ello. Pero poco a poco, y especialmente tras la pandemia ha habido un impulso y ahora se habla mucho más abiertamente del suicidio en la esfera pública.

¿Y qué diferenciarías de la cobertura del suicidio en el pasado y en el presente? A lo mejor la existencia de asociaciones que antes no había, por ejemplo.

Cada vez se está hablando más de forma positiva. Es así. Cada vez hay más concienciación y más formación. Queda muchísimo y que cada vez los errores son menores. Lo que pasa es que cuando los errores se dan en casos concretos y son muy llamativos. Se ven más, ¿no? Pero a diario se siguen publicando informaciones muy responsables y respetuosas en torno al suicidio. Y esto no se daba antes. Yo veo un aumento en informaciones que puedan generar un efecto positivo y un descenso de las informaciones que pueden generar un efecto negativo. Pero cuando se dan estas informaciones negativas, son más visibles y generan más impacto. De las otras se ve más lo negativo. Pero veo general eso. Las negativas descienden y las positivas aumentan. Y hay que seguir en la línea. Todavía queda muchísimo.

¿Y qué medidas añadirías en las recomendaciones? Por ejemplo, ¿se tendría que tener en cuenta la digitalización? Lo que dices tú de que se reduzcan coberturas negativas... El problema que hay también con el algoritmo, la creación de contenidos con más facilidad con los dispositivos de cada uno, ¿no?

Sería otro tema. Yo puedo ser dueño de lo que escribo, de lo que publico, pero luego voy a entrar en el terreno de las redes sociales. Las redes sociales que es otro tema. Un tema en el que no solo por el contenido, sino por el efecto que puedan tener en la salud mental, en la salud mental de la población. Un tema en el que hay que trabajar mucho y es el tema de las redes sociales y los medios de comunicación. Pues intentar que cada vez que se dé un caso de suicidio, que se cometa el mínimo, el menor número de errores posibles y que los afectos vayan a más. Porque a mí cuando el hablar de los medios de comunicación como agentes de prevención del suicidio, es poner en valor. Poner en valor este oficio,

poner en valor el papel de los medios de comunicación. Y ponerlo como... Hace poco nos consideramos un agente de riesgo, entonces consideré también parte de la solución. Creo que es algo para que lo tengamos en cuenta y actuemos de consecuencia. Podemos hacer un gran miedo al suicidio.

¿Y qué ha significado la publicación de Hablemos del Suicidio?

Pues después de estar mucho tiempo escuchando a personas que sabían, informándome sobre este tema, que es un tema complejísimo y delicadísimo, pues me parecía que las formas de la OMS eran como demasiado escuetas, demasiado para movernos a un tema así. Creo que se pueden poner en práctica algunas y otras se pueden desarrollar. Aplicar otras políticas, otras prácticas informativas que, por ejemplo, en seguridad vial y violencia machista habían tenido resultado. Y entonces, publiqué el libro y no sabía que era el primero. Que se escribía así en España. ¿Qué ha servido? No lo sé. Ojalá haya servido para que personas que hayan querido acercarse a este tema les haya servido para tener más instrucciones y más recursos. A la hora de abordar este tema que es muy complicado y bueno, que les haya ayudado a hacerlo de forma responsable y que haya ayudado a la prevención del suicidio.

Sí, sí ¿Qué podrías destacar del libro a diferencia de las recomendaciones de la OMS?

Lo que trataba de hacer era eso, ¿no? Ampliar y aplicar las políticas que, prevenían en género y en seguridad vial y había tenido resultado, por eso, también intentar aplicarlas a la prevención del suicidio. Las normas de la OMS, pues también aplicadas al día a día de una redacción, yo llevo veinticinco años, ¿no? Trabajando en una redacción entonces, bueno, viendo entendiendo que publicaciones a lo largo de los años también, una cosa es la teoría y luego la práctica, ¿sabes? No es lo mismo. Entonces, intenté aplicar, pues esto, cómo se podían aplicar al día a día de la redacción intentar mostrar el efecto que tenían ese tipo de informaciones en personas supervivientes, por eso entrevisté a unos padres, ¿no? Que habían preguntado en el oficio bueno, intentar tocar este tema desde diferentes prismas siempre enfocados a cómo la comunicación puede ser un agente de prevención luego a partir de ahí, cada persona, si se lo ha leído o le ha servido, pues cuando le llegue un tema asumes a la redacción con lo que tenga más instrumentos o tenga más información sobre cómo moverse es un tema complicado.

¿Crees que este tema se debería autorregular o normatizar y legislar?

Ya desde políticamente la práctica vinculada al suicidio periodístico Intentamos regular intentar controlar y demás eso puede generar un efecto contrario en las redacciones de los profesionales de la comunicación porque van a tener un control o una vigilancia de su función y se puede malinterpretar Yo abogo más por la autorregulación y hacerme intentar concienciar e informar a la profesión periodística para que anote esas cautelas a la hora de informar del suicidio y que potencie las cautelas para evitar el efecto Werther y potenciar las que pueden el efecto positivo. Yo abogo más por ser constructivos y nos hemos autorregulado durante décadas por eso no hablábamos del suicidio sí que había casos, pero en una forma muy residual entonces ahora si decimos vamos a hablar simplemente es seguir autorregulándonos entonces vamos a ir autorregulándonos y decir mira, en estos casos no hay que hacer las 5W, sino que hay

dos W que tiene, que es mejor no decirle toda la información que tenemos, pues no hace falta entrar en detalle la mayoría de los casos en el 99,9% no son noticia y vamos a fomentar esta nueva narrativa de forma constructiva, vamos a hablar del suicidio para ilustrar a la población, vamos a hablar del suicidio para que las personas que estén en una situación vulnerable se sientan arropadas o que vean que puede que hay solución yo abogo más por eso.

Vale, vale entonces si imaginamos que hay un hipotético efecto Werther ¿Cómo se debe actuar? ¿Hay que mirar la causa por ejemplo?

El efecto Werther es difícil de cuantificar en tiempo real, ya que no se puede saber de inmediato si un aumento de suicidios está relacionado con la cobertura mediática. Los estudios suelen analizar si, tras la publicación de noticias sobre suicidios, se incrementan los casos en personas con características similares -mismo sexo, edad y método-, lo que sugiere una relación asociativa, aunque no causal directa. Por eso, es importante dar a conocer estos hallazgos para promover una cobertura mediática más responsable y prevenir imitaciones.

Pues nada, muchas gracias por formar parte de este trabajo.

A ti por el interés.

Miguel Ángel Pérez Lucas, periodista: “Hay una cultura de la de la seguridad vial, pero no hay de la prevención del suicidio todavía”

Pérez Lucas afirma que el mejor recurso para generar el efecto Papageno es la voz de los que lo han vivido

El periodista manchego Miguel Ángel Pérez Lucas ha trabajado en diferentes emisoras de radio como la *Ser*, *Onda Cero* y *Radio 5* de *RNE*. También en agencias informativas y gabinetes de comunicación en instituciones y en hospitales. A día de hoy, ejerce su vocación en el Hospital Nacional de Paraplégicos.

¿Por qué hay tanta vinculación entre el Hospital Nacional de Paraplégicos y el suicidio?

En los últimos diez años hemos observado un aumento considerable en los intentos de suicidio que terminan en lesiones medulares, pasando de casos anecdóticos a cifras mucho más altas. Esto nos preocupó especialmente porque una parte importante de nuestro trabajo es la prevención y la información sobre las causas de una lesión medular, que tradicionalmente eran accidentes, pero ahora veos que los intentos autolíticos están creciendo. Muchos de estos pacientes llegan al Hospital Nacional de Paraplégicos tras intentar suicidarse y sobrevivir con graves secuelas. En el centro, contamos con un equipo de salud mental que apoya tanto a los pacientes como a sus familias en este proceso de adaptación a una nueva vida. Al ver este aumento y el sufrimiento común entre estos pacientes, empezamos a plantearnos cómo podíamos contribuir a la prevención y a mejorar el tratamiento informativo sobre el suicidio en la sociedad.

¿Por qué era una gran proporción el motivo de la paraplejía de la gente que acudía al hospital?

Pues mira, aumentó desde un 1% apenas en un momento dado a entre un 5 y un 7% de las causas traumáticas. Hay dos causas: Las causas traumáticas y las no traumáticas. Enfermedades degenerativas. Espinal, un tema degenerativo, un tema de esclerosis o de tumores o de una operación, etcétera. Por otro lado, hay por motivo de tráfico, caídas casuales, caídas de un andamio por un accidente laboral, y luego, pues el aumento de los deportes de riesgo. Y ahí ya también en las causas traumáticas hemos incluido lo de los intentos de suicidio.

Vosotros que estáis en contacto con personas que han vivido esta situación en primer lugar ¿cómo se debe fomentar el efecto Papageno, pero sin que afecte a personas que han vivido estas experiencias?

El tratamiento informativo del suicidio debería seguir las pautas de la OMS, pero también actualizarse para incluir el impacto de las redes sociales. En nuestra experiencia en el Hospital Nacional de Paraplégicos, vemos que las personas que sobreviven a un intento de suicidio pasan por distintas fases emocionales, desde el dolor más profundo hasta, en algunos casos, la aceptación y el deseo de ayudar a

otros compartiendo su experiencia. Por eso, trabajamos en coordinación con el equipo de psicología para identificar, siempre con mucho cuidado y su consentimiento, a quiénes están dispuestos a dar su testimonio y participar en reportajes o charlas, especialmente con jóvenes. Creemos que dar voz a estas personas ayuda a visibilizar la realidad del suicidio, a combatir el estigma y prevenir nuevos casos, siempre dese el máximo respeto y sensibilidad. Esta es nuestra manera de contribuir en la prevención desde el ámbito sanitario y comunicativo.

¿Y crees que los medios cumplen las recomendaciones de la OMS o tratan a veces inadecuadamente las noticias?

He notado que los medios, en general, han dejado de tratar el suicidio de forma sensacionalista y ya no buscan atraer clics con estos temas, ubicando la información en lugares menos destacados y evitando la palabra *suicidio* en los titulares. Sin embargo, todavía suele detallarse el método, lo cual puede ser problemático. Es positivo que cada vez más noticias incluyan teléfonos de ayuda y recursos de apoyo. Aun así, echo en falta una cultura de prevención del suicidio tan sólida como la que existe para los accidentes de tráfico. Faltan recursos, campañas educativas y una estrategia nacional clara para abordar la salud mental y la prevención del suicidio, aunque sí se perciben avances respecto a años anteriores.

¿Es un tema que se debe autorregular desde dentro del sector profesional de los periodistas, o se debe normativizar ya de manera legislativa el tratamiento de esta temática?

En mi opinión, informar sobre suicidios y regular cómo se hace no son cosas excluyentes. Es fundamental seguir debatiendo profesionalmente cómo abordar este tema en los medios, pero también es necesario que los poderes públicos promuevan la inclusión de recursos de ayuda en las informaciones, como teléfonos de apoyo. Ambas acciones pueden y deben coexistir dentro de un marco de libertad de información y responsabilidad social, igual que existen regulaciones para otros contenidos sensibles.

Pues eso es todo, Miguel Ángel. Muchas gracias.

Perfecto. Muy bien, Estanislau. Muchas gracias.

Cristina Oriol Val, periodista: “La gent et vol ajudar, però ningú sap què dir-te”

Oriol ens trasllada les seves reflexions respecte al seu article “Hablar para sanar: los grupos de apoyo como refugio para los supervivientes por suicidio”

Cristina Oriol Val, periodista redactora de La Vanguardia, especialitzada en gèneres, ha guanyat un premi de reconeixement de la Universidad Complutense de Madrid i *Grupo 5* per fer un reportatge sobre associacions com Després del Suïcidi. En aquestes associacions hi van familiars o persones que es troben afectades en aquesta situació.

Primer de tot felicitar-te pel premi que has guanyat, i si et sembla bé doncs ens expliques l'experiència de com has aconseguit aquest premi, i després ja et vaig fent preguntes més sobre com has tractat el tema i com has elaborat el reportatge.

Estupendo, perfecte. Molt bon dia i moltes gràcies per la trucada i pel reconeixement.

Dir afectades a aquestes persones, és revictimitzar-les?

Sí, els familiars que perden un ésser estimat per suïcidi s'anomenen supervivents, mentre que les persones que han sobreviscut a un intent de suïcidi es diuen supervivents. El dol dels supervivents és especialment difícil, ple d'estigma, incomprensió i moltes preguntes sense resposta, i sovint acompanyat de sentiments de culpa. Per això, són molt importants els grups d'ajuda mútua com els de l'associació Després del Suïcidi, que ofereixen suport i acompanyament. En el meu reportatge vaig poder assistir a una trobada d'un d'aquests grups, amb permís de les participants, i vaig escoltar com comparteixen les seves experiències i es donen suport mútuament, sempre amb molt respecte i sense jutjar. Aquesta experiència em va permetre entendre millor el procés de dol i la importància d'aquests espais per a les persones que han viscut una pèrdua per suïcidi.

Abans de l'elaboració del reportatge, d'acudir allà al centre, què et van advertir els teus companys? Què has tingut més present a l'hora de fer aquest reportatge de la manera més adequada? Quins eren, potser, prejudicis, què és el que et feia més patir? Quina era la teva percepció anterior de l'elaboració del reportatge?

Sempre afronto aquestes entrevistes amb el màxim respecte i escolta activa, evitant preguntes innecessàries i sense jutjar, perquè entenc que el dolor dels supervivents del suïcidi és molt profund i ple de culpa i estigma. El meu objectiu era transmetre com aquests grups d'ajuda mútua permeten a les persones sentir-se compreses i alleujar aquest sentiment de culpa. Durant la trobada, vaig prioritzar el respecte absolut per les seves paraules i emocions, deixar clar que podien decidir què volien compartir. Una de les frases que més em va marcar, va ser *la gent vol ajudar-te, però no sap què dir-te*. Va ser més

una conversa que una entrevista formal, i vaig poder veure com sovint, la societat evita parlar de la mort per suïcidi, cosa que afegeix més dolor als familiars. El que realment volen és que es recordi la persona per la seva vida i no només per com va morir. Aquesta experiència m'ha fet reflexionar sobre la importància de naturalitzar el dol i parlar-ne amb empatia i respecte.

Sí, és una cosa que potser una persona que no està familiaritzada amb aquest fet perquè mai podria arribar a pensar.

Correcte, a mi em van fer pensar elles també, sí, sí.

I d'això va vinculada aquesta següent pregunta, que és, què has après en l'elaboració d'aquest reportatge tan personal com professionalment? És difícil.

Ha estat una experiència molt difícil que m'ha fet reflexionar profundament sobre la vida i la mort. Ara sento que, si mai conec algú que ha patit una pèrdua per suïcidi, podré acompanyar-lo millor. També he après la importància de naturalitzar el diàleg sobre el suïcidi des de la prevenció i de transmetre que tenir pensaments suïcides no és estrany en el context social actual. Com a periodista, aquesta experiència m'ha donat una visió més transversal i rigorosa per abordar el tema en el futur, posant èmfasi en la prevenció, la necessitat de més professionals en salut mental i la importància de no jutjar, sinó d'escoltar i donar veu als testimonis.

Hi ha un moment del reportatge que dius *la importància de validar les emocions*, em va semblar molt maco, i llavors et volia traslladar des de l'àmbit periodístic, si creus que en el periodisme es té present el factor emocional avui en dia?

Crec que hauríem de donar més protagonisme a les fonts testimonials quan parlem de suïcidi, perquè ens aporten una visió molt més humana i profunda que les xifres. Sempre amb el seu consentiment i respectant el seu ritme, aquestes persones ens poden ensenyar què senten realment els supervivents i la importància de sentir-se compromesos per algú que ha passat pel mateix. El periodisme hauria d'anar més enllà de les dades i reflectir les emocions i el context social que envolta el suïcidi, per tal de fer una feina més profunda i útil per a la societat.

Sento que t'he fet una entrevista molt reflexiva i molt sentimental, però ara ens emplaçaríem potser des d'una mirada més tècnica què n'opines sobre el tractament que s'està fent d'aquesta temàtica i sobre el compliment de les recomanacions com podrien ser les de l'OMS?

Després de la pandèmia, crec que els mitjans han millorat molt en la cobertura del suïcidi: ara es busca normalitzar-ne el tractament, donar veu a testimonis i incloure recursos d'ajuda. Tot i això, encara hi ha aspectes a millorar, especialment quan es parla de menors o es tracten certs mites i mètodes. És important informar des de la prevenció i evitar l'alarmisme, entenent que el suïcidi és una qüestió social que pot afectar qualsevol persona, independentment del seu entorn. Iniciatives com les trobades de periodistes i

el treball conjunt amb institucions com va ser la darrera jornada de conferències del Ministerio de Sanidad, són claus per continuar avançant cap a una cobertura més responsable.

Doncs molt interessants les teves paraules. Cristina Oriol Val, redactora de La Vanguardia i especialitzada en perspectiva de gènere, això és tot. Moltíssimes gràcies.

Carmen Fernández Alarcón, psicóloga clínica: “Este hospital al final es un poco un reflejo de toda la sociedad”

Fernández apunta que cerca de un 80% de los casos de intento autolítico evolucionan bien a nivel de satisfacción vital amplia, a pesar de que sea con una lesión medular

María del Carmen Fernández Alarcón es psicóloga clínica del Hospital Nacional de Parapléjicos. En este centro hospitalario algunos de sus pacientes acuden por motivos de intento autolítico.

Y me puse en contacto contigo a través de Miguel Ángel Pérez Lucas, que me habló sobre que un porcentaje de las personas que acudían a este hospital especializado era por intento de suicidio. Y la primera pregunta que le vamos a hacer es cómo sucedió, cómo os disteis cuenta de esta situación o del incremento porcentual de este tipo de casos.

Bueno, pues aquí en el hospital hacemos, desde salud mental, desde psicología en concreto, una primera entrevista con todos los pacientes que ingresan. Y claro, la causa cuando ha sido un intento autolítico, porque habitualmente cuando contraen una lesión medular y vienen a este hospital, el intento autolítico ha sido porque se han tirado de altura, de una ventana, de un puente. Y nosotros aquí, pues también tratamos los datos y vemos que sí, que hay un incremento importante. Mira, yo tengo aquí delante, en el periodo de 2015 a 2023, hubo un total de 94 casos que ingresaron por intento autolítico. Y bueno, pues hacemos un abordaje integral, tanto de la lesión medular como de lo que era la vida previa. Cuando ingresan por intento autolítico, pues el peso de salud mental es bastante importante.

Entonces, cuando sucedió, ¿os visteis preparados para abordar esta situación y especializaros en el tema u os tuvisteis que poner las pilas, por así decirlo?

Bueno, vamos a ver. Yo llevo aquí desde el 2007 y desde que empezó el hospital en el año 74, en 1974, siempre ha habido atención psicológica. Y, bueno, yo te he dado datos desde el año 2015, pero siempre ha habido. Es verdad que, con el incremento, pues, por una parte, tenemos más experiencia porque la experiencia siempre es muy importante en todo. Y aquí también, después eso también genera más posibilidad de actividad grupal específica también con esta población.

¿Y sabrías explicarme cuáles son los motivos de este incremento o aún se está estudiando?

Yo creo que en este hospital al final es un poco un reflejo de toda la sociedad. Entonces aquí hay un incremento, ingresan más pacientes por intento autolítico, pero es que a nivel general en la sociedad ha habido también un incremento muy importante de intentos de suicidio y de suicidios consumados. Entonces es algo que acepta todo el sistema sanitario en general, el sistema de salud mental en particular.

Y los motivos, son una combinación de bastantes factores, el bullying, el confinamiento, muchas cosas. Aquí, pues es verdad, en el confinamiento sí que vimos que eso había afectado.

¿Ha habido un antes y un después del COVID?

Yo tampoco diría que el Covid ha sido *un antes y un después*, creo que eso sería una simplificación y un *revolucionismo*. El Covid y el confinamiento han sido un reto social y a nivel individual como una expresión en la vida de todas las personas que se ha gestionado de una manera o de otra.

¿Cuál es el proceso de un superviviente?

Primero, elaborar esto que le ha sucedido a nivel vital, como parte de su identidad, de su historia, y luego comunicarse con el entorno de una forma adecuada en torno a esto. Y de esto también vamos haciendo un seguimiento. La primera vez que salen fuera del hospital tiene que aprender a comunicarse acerca de ello en la medida que quiera, con quien quiera. Y yo creo que eso también sería un poco generalizable a lo que se puede hacer en la sociedad. Hay grupos y chavales que van a hablar a los institutos desde su experiencia, lo que serían los grupos de autoayuda para ayudar a prevenir. También hay una aplicación que se llama *Prevent Suicide* en el teléfono, que está al alcance de profesionales, de familiares, de amigos, de personas que están. Y bueno, se van implementando recursos aquí en el hospital.

¿Cómo lo sienten ellos? ¿Te lo han comentado alguna vez cómo se sienten si han escuchado alguna noticia vinculada al tema?

Creo que muchas veces, incluso cuando una entrevista está muy bien elaborada, el resultado que se publica es muy parcial. Por ejemplo, cuando hablas con un periodista, incluso contigo ahora, luego ves la noticia y te das cuenta de que solo se han seleccionado unas pocas frases. Esto es comprensible, porque acercarse a realidades tan complejas es muy difícil. Para ellos, cambiar una actitud implica un proceso profundo. No basta con leer una noticia para lograrlo. Aunque a veces puede generar un pequeño cambio, suele ser insuficiente.

¿En qué no se debe caer? ¿En qué no se debe hacer para no revictimizar a la persona? ¿Qué dirías tú que debe estar totalmente prohibido, por así decirlo?

Esto es como cuando uno va al médico. En ningún otro contexto relacional, uno se quita la ropa, salvo una situación médica. Pues esto un poco sería lo mismo. Un paciente que viene aquí a la consulta del psicólogo, pues rápidamente, por el contexto donde está, se abre una comunicación muy íntima acerca de lo que ha ocurrido. En los medios de comunicación se está hablando a nivel social, general, y es muy difícil alcanzar este nivel de intimidad. Entonces, yo creo que una de las cosas que más se debe evitar sería, pues exponer la intimidad de la persona de una forma sensacionalista o idealizada, que está atentando al final contra el cuidado de la dignidad de la persona, de su intimidad. No hablar de cosas muy concretas, del modo, de detalles muy, muy íntimos.

¿Sabes qué pasa? Que no me ha dado tiempo escuchar el podcast porque me tengo que descargar la aplicación. ¿Allí participas tú?

Sí, es un programa que hicimos con *Aspaym*, y entonces sale una chica que yo no la conocía, la persona que lo hizo, me convocó a mí, por una parte, y a esa chica que había tenido un intento autolítico y una lesión medular, pero yo no fui su terapeuta. Entonces, bueno, sí, escúchalo también. Luego después te paso, que no me ha dado tiempo, un vídeo. Y, bueno, ahí también, próximamente también se va a hacer un programa en *Héroes Anónimos*, en este programa, no sé si lo conocerás, saldrá probablemente este año también algo acerca del suicidio y también participaremos nosotros. Bueno, se van haciendo bastantes cosas, sí.

Y desde un ámbito más personal, o sea, en tu caso profesional, que has vivido tú, ¿cuál sería el porcentaje de casos de superación o de que hayan podido rehacer su vida en plena normalidad?

Bueno, pues, claro, a ojo, te digo, ¿no? Hacía *a grosso modo*, pues yo creo que rehacen muy bien, que te digo, un 75, un 80% de los casos. Mi impresión subjetiva es esta, no son una ni dos, han sido muchas las veces que hemos comentado con el paciente. *Tengo una lesión medular, pero es verdad que a nivel psicológico siento como que me he curado*. Parece una paradoja, pero es la realidad. Y más veces por estos factores que te comentaba, ¿no? Porque de repente es un enganche a la vida muy potente, ¿no? *Es que podría estar muerto. Y fíjate cómo está sufriendo mi familia* y tal. Entonces, de repente hay un valor en la vida. En el podcast este de *Aspaym*, la chica que participa, yo creo que lo hace muy adecuadamente y esta parte la comenta muy bien. Entonces yo creo que es bastante mayoritario los casos que evolucionan muy bien a nivel de satisfacción vital amplia, a pesar de que sea con una lesión medular.

Porque a mí lo que me pasa es que me da mucho respeto contactar con alguna persona que hayas vivido esta situación, ¿no? ¿Tú crees que es cierto que te tiene que dar respeto o a veces le damos más importancia a nosotros que ellos esto?

Bueno, yo creo que vivirlo con respeto está bien, ¿no? En el sentido de esto que te comentaba. El respeto, la palabra misma lo dice, ¿no? Tiene muy en cuenta la dignidad de la persona y entonces no quiero invadirte. Entonces eso está bien, pero es verdad que a lo mejor sí que es un miedo infundado o un reto que hay que afrontar porque yo ahora mismo tengo en mente varias personas que no tendrían ningún inconveniente en hablar contigo.

De acuerdo. Eso sería muy interesante. Pues muchas gracias. Pues estamos en contacto.

Eso seguimos en contacto. Pues nada, muchas gracias.

Minerva Abellán Arillo, testimonio de superación: “Lo que no se habla y se conoce, no existe”

Abellán opina que estos temas se tienen que abordar desde el respeto y la perspectiva de una persona que lo ha vivido

Podrías hablar conmigo tranquilamente. Si te parece, te hago algunas preguntas sobre el tema. Hablaremos más sobre el periodismo.

¿Sientes que los medios tratan adecuadamente los temas que se consideran más delicados como el suicidio en sí?

Generalizando, creo que faltaría un poco de tacto. Sobre todo cuando hay víctimas familiares. Es demasiado invasivo para ellos.

¿Qué se debería hacer? Igual que con la violencia de género, hay el concepto de revictimización que se puede aplicar en varios temas. ¿Sientes que los medios revictimizan en ocasiones?

Sí, considero que sí.

¿Qué opinas sobre la regulación de la información? Si se debe hablar más sobre el tema o menos. ¿O si a lo mejor se genera un tabú si no se habla? ¿Qué opinas sobre esto?

Efectivamente, creo que se crea un tabú. Lo que no se habla y se conoce, no existe. Creo que sí que es muy importante hablar de ello. Pero desde una perspectiva menos invasiva. Porque considero que el tacto que puedan tener con familiares o víctimas o personas que hayan tenido intentos tal, igual sí que puede ser un poco como frío, como visto sin esa empatía, digamos.

He visto un vídeo tuyo que explicas eso. Por ejemplo, los psicólogos, que hay algunos que conectan o no con la persona. ¿Qué consideras que se debería hacer para conectar? Ya puede ser desde un psicólogo como puede ser desde los medios. ¿Cuál sería la mejor forma para ayudar o para generar un feeling? ¿Qué consideras tú que es más importante para conectar?

Sobre todo, el respeto, obviamente. Pero creo que, por ejemplo, los temas que se aborden, primero pedir permiso, digamos, antes de abordar cualquier tema. No sé si me explico. Sí, sí. Claro, porque a mí lo que me preocupa es ese sector de gente que no quiere recibir estas informaciones.

Claro, ¿tú qué crees que prioriza? ¿Que no se hagan en respeto a esas personas que no quieren recibir esas informaciones? ¿O crees que se deben hacer igualmente?

O sea, creo que se deben hacer, pero intentando, o sea, procurando verlo desde distintos puntos para, pues, como ofender. Ya no ofender, sino dañar, digamos, al intentar al menor número de personas. Pero

evidentemente, pues, siempre va a haber alguien que prefiera no saber de eso. Pero si prefieren no saber, no busques y ya está. No sé si me explico.

Sí, sí, perfectamente. Entonces, ya una pregunta final sería que, desde tu perspectiva, ¿qué aportarías? ¿Qué consejo darías a los periodistas?

Que cada vez que quieran hablar de un tema, pues sea en este caso el suicidio, o violencia de género, o cualquier tipo de maltrato, cosas así, contar con gente que, de verdad, sabe lo que es en experiencia propia. Porque en todos los temas, o sea, al igual que yo, por ejemplo, no he sido víctima de violencia de género, ni de una pareja ni tal, yo, por mucho que pueda tener empatía hacia esa persona, no voy a saber realmente lo que es. Entonces, creo que debería ser prioritario que todas las historias que se cuenten sobre temas, pues, más sociales, estén dadas desde un punto de vista de alguien que lo ha sufrido.

De acuerdo, de acuerdo. Pues, muchas gracias. Me has ayudado mucho, ¿eh?

Sí, me alegro.

¿Qué carrera estudias?

Estoy estudiando Educación Infantil.

Ah, muy bien, muy bien.

Sí, me encantan los niños.

No, no, es muy bonito. Tengo una amiga que está haciendo periodismo, y ahora al último curso, como que se ha arrepentido, se ha dado cuenta de que su vocación son los niños, y ahora se ha puesto a estudiar también Magisterio. Pues guay, yo la haya hecho, porque nunca es tarde.

Pues sí, nunca es tarde.

Nunca es tarde.

Cecília Borràs, presidenta de Després del Suïcidi: “Una mala cobertura fa mal. Mal”

Borràs ens planteja el gran canvi que comportaria comptar amb una plantilla en el moment de cobrir la notícia d'un suïcidi

Quin seria el tret identitari de la vostra associació?

El nostre tret identitari és que vam ser els primers que, per primera vegada, la premsa va obrir una notícia sobre les famílies que havien perdut o que havien mort per suïcidi. I això va ser concretament el 13 de desembre de 2012. Per primera vegada, la premsa feia un titular on esmentava les famílies de les persones que havien mort per suïcidi, demanant que es trenqués el tabú. És a dir, demanàvem poder parlar del que s'havia passat i del que és el suïcidi.

Imagina't la nostra identitat com és, el fet de donar la cara i aquella roda de premsa demanant això i que els mitjans en fessin ressò. Ara, per altra banda, també som una entitat que està formada per supervivents, persones que han perdut algú per suïcidi, i que, a més a més, hem estat en un posicionament institucional, que també a tot el nivell, àmbit nacional, de comunitats i d'Ajuntaments de Barcelona, per promoure totes les feines de prevenció del suïcidi. El fet de ser unes persones, els supervivents de la mort per suïcidi, de fet, som els agents de prevenció més actius i més importants que podem tenir.

Llavors, això et va sorgir per una iniciativa teva, o va ser influenciada per propostes o iniciatives d'altres països, per així dir-ho, de voler crear aquesta associació?

Bé, quan es va constituir, sí que vaig estar mirant que hi havia al món, perquè em semblava molt... Em va semblar molt curiós que, sobretot aquí a Catalunya, que és un dels territoris amb més entitats socials que hi ha, que no hi hagués cap entitat o suport social en aquest sentit. I vaig mirar, sobretot, als Estats Units, on hi havia menys tabú per parlar d'aquest tema, pel problema que tenen, òbviament, dels nombres de morts per suïcidis. Ara ja no, perquè ja els guanya el fentanil. Però llavors, clar, és un país amb una epidèmia importantíssima de les morts per suïcidi. Em vaig fixar molt en aquest model i en un model australià i vaig constituir l'associació.

I què n'opineu de, o què n'opines tu personalment, de com s'està tractant el tema en els mitjans?

Mira, jo sempre dic que hi ha dues parts dels mitjans que acompanyen el suïcidi.

Per una banda, és la notícia, la immediatesa de la notícia, quan el suïcidi és notícia, penso que encara s'estan cometent errors bàsics, com descriure el mètode o posar la paraula *suïcidi* en el títol de la notícia, que això és el que no hauria de ser. Sí que és veritat que en algunes notícies de suïcidi, en el sentit que és la notícia en si mateixa, molt pocs, però poquíssims, posen els números de telèfon de prevenció.

Ara bé, quan el periodista vol abordar aquest tema amb un bon reportatge, aquí ja es nota la diferència. És a dir, el periodista més calmat, amb més temps, és on realment jo crec que s'han fet molts bons reportatges tractant el suïcidi. Però clar, que hi hagués temps, que hi hagués reflexió, és una altra història. Però, si he de dir la notícia, jo sempre me'n recordaré de les nenes de l'escola, les bessones. Això va ser escàndol i els mitjans de comunicació, sobretot televisius, no haurien de cobrir-ho d'aquesta manera.

Com de rellevant és pels familiars una mala cobertura o com pot arribar a afectar una cobertura? Perquè també és subjectiu, hi ha gent que el pot afectar més, menys, o de voler veure notícies o directament voler-les evitar. Què n'opines sobre el tema?

Una mala cobertura fa mal. Mal.

Perquè revictimitza a les persones. Ens fa traslladar en aquell moment i en aquell moment som molt empàtics amb el dolor d'aquella família. És a dir, les persones que han viscut una mort per suïcidi, i que veiem el tractament de suïcidi amb les notícies d'una forma no correcta, ens fa molt de mal. Perquè sabem el que estan passant aquelles gent. I no és de bon gust que siguis... Hi ha fotografies a casa teva on van caure, les espelmes, podrien estalviar-ho. Sincerament, perquè fa mal. Fa mal.

Quines creus que són les claus per dur a terme un bon efecte Papageno?

Bàsicament, sempre ho he dit, que tinguin una plantilla de suïcidi.

Mira, t'ho poso fàcil. I que tingui com de tot el necessari. O com una mena d'informació bàsica per a l'hora d'elaborar aquella notícia que no hagi ni de buscar el contacte amb qui pots parlar, l'opinió d'algun professional, els telèfons de prevenció de suïcidi. Mira, si és fàcil. Pràctic. Sobretot en vermell no posar mètode. I per mi això sempre és un bon efecte. Quan una notícia o algú estigues parlant sobre la multiculturalitat del suïcidi, hem de sempre preguntar, sempre buscar ajuda, que avui en dia hi ha plans de prevenció que assegurin la cura d'aquesta persona que està passant un mal moment i que ha destruït molts mites. I jo crec que una plantilla bàsica amb dues línies que recullis això, ja és un gran pas.

Amb els periodistes amb els quals he contactat vulguis o no estan formats, però hi ha un gran dèficit de coneixement i de com cobrir aquests temes. Sobretot amb alguns dels periodistes més famosos.

Una cosa és estem parlant de periodista. Després està el tarannà d'aquella persona. Que dius, clar, és com és la seva forma de fer, d'enfocament i potser no la canviars perquè precisament es dedica a aquests temes més i escabrosos socialment. Als assassinats, perquè mentre exerceixi tal periodista, potser no podrem fer res, perquè no voldrà canviar o bé des de la direcció del mitjà li donaran un *toquet*.

És que, clar, o bé quan es jubili, quan el que entri afortunadament tindrà una percepció més sensible cap a aquest tema. És que al final... Doncs sí, sí. És que és així de gris. A veure, jo soc molt conscient que en els mitjans de comunicació hi ha molta pressió en ser els primers a donar la notícia. Que sigui el primer que tingui les primeres declaracions. Que sigui el primer perquè tingui la foto del lloc de no sé què, declaracions del pare, de l'avi. Però home, per favor. Però hi ha situacions que dius... és com una realitat.

El que es fa el suïcidi, de vegades és com una telerealitat. Sobretot si parlem del mitjà de la tele, que no la veig. Vigilem. És que no veig la tele. Però aquesta telerealitat que fem de les classes humanes em sembla que no. Que no. No ha de ser.

Qualsevol cosa que vulguis expressar, tant personalment com des de l'entitat?

Penso que a vegades no som prou conscients del pes que la comunicació té en les nostres vides. M'és igual si ja estem parlant dels mitjans de comunicació o no. Però sí que és cert que als mitjans de comunicació se'ls ha d'exigir. Se'ls ha d'exigir que davant d'una situació d'una conducta suïcida s'hagi d'intentar no ser un objecte de, no sé, com de deshumanitzar allò que està passant. Perquè ho converteix en un producte. I quan això passa és que tenim un greu problema de comunicació dins dels mateixos mitjans de comunicació.

I de sobreexposició, també, no?

Sí. I jo crec que és una qüestió que des de la professió hauria de fer una reflexió. Entenc que tot vagi molt de pressa, però hi ha coses que dius: com un minut de calma podria haver-hi una cosa diferent. Alguns articles o alguna orientació.

Doncs res, seria això i moltes gràcies per l'atenció i per l'estona que m'has cedit del teu temps.

Moltes gràcies a tu.

2.3.Com es tractava el suïcidi als M.M.C.C. en el passat i en el present

És molt difícil determinar unànimement si el suïcidi s'està tractant correctament en el present. El que sí que és possible és emmarcar l'opinió dels especialistes entrevistats, entorn les diferències del tractament en el passat i com s'està duent a terme actualment. És per això que, en aquest apartat, s'inclouen alguns dels comentaris que han sorgit en el transcurs de les entrevistes.

El tractament periodístic del suïcidi ha evolucionat molt en el pas dels anys. A poc a poc es va ampliant el ventall de recomanacions i formacions que contribueixen en la conscienciació dels professionals i la millora qualitativa de les cobertures. L'OMS (Organització Mundial de la Salut) és la institució referent en les recomanacions del tractament periodístic del suïcidi en l'àmbit mundial. Des de l'any 2000, l'OMS considera el suïcidi com a un problema per a la salut pública (FSME, s.f.). Des de llavors, ha esdevingut com l'entitat que encapçala de manera orientativa a les altres i ha anat marcant la guia de com s'ha de tractar aquesta temàtica en els mitjans. L'any 2014 va instaurar un seguit de mesures per a fer front a aquest fenomen social, tot i que aquestes recomanacions, com bé diu el seu nom, no són obligatòries. Un fet que en algunes circumstàncies s'han arribat a incomplir en alguns mitjans tot i ser avalades per gran part del sector de la comunicació. Entre aquestes recomanacions s'aconsella que no es faci menció del mètode o l'indret, que no es dugui a terme una simplificació de les causes o no es romantitzi l'acte, entre d'altres (OMS, 2025).

Més concretament, dins del marc de l'estat espanyol hi destaquen els llibres d'estil de *RTVE*, i dels diaris *El Mundo* i *El País* per fer especial menció del suïcidi. Així mateix, l'Agència EFE, tot i no ser un diari com a tal, també va elaborar una guia que tracta específicament la temàtica del suïcidi per a orientar als mitjans en l'elaboració de llibres d'estil o en la cobertura.

Pel que fa al llibre d'estil de *El País*, a més de ser el primer mitjà escrit en elaborar un llibre d'estil en l'estat espanyol el 1980, en l'última actualització assenyala que aquest tema s'ha de tractar amb molta cautela i només quan involucri a "persones rellevants de la vida pública o suposi un fet social d'interès general". És per això que tot i haver dut a terme diverses actualitzacions del llibre d'estil, en la darrera continuen apostant per una cobertura "prudent" i que eviti tractar el tema.

1.6. El periodista deberá ser especialmente prudente con las informaciones relativas a suicidios. En primer lugar, porque no siempre la apariencia coincide con la realidad, y también porque la psicología ha comprobado que estas noticias incitan a quitarse la vida a personas que ya eran propensas al suicidio y que sienten en ese momento un estímulo de imitación. Los suicidios deberán publicarse solamente cuando se trate de personas de relevancia o supongan un hecho social de interés general.

Apartat 1.6 sobre el suicidi del Manual d'estil del diari EL PAÍS (pg.12)

D'una manera similar ho contempla el diari *El Mundo*. En aquest cas justifiquen la cobertura d'aquesta temàtica quan estigui involucrat “un personatge rellevant o es converteixi en un fet significatiu”. Així mateix, similar a *El País* fa menció del possible efecte cridar que poden causar aquestes notícies basant-se en el plantejament de psiquiatres i psicòlegs. A més d'afegir que s'ha de garantir confirmació oficial del succés: “no hay que precipitarse y calificar el suicidio de una muerte solo por las apariencias”.

VIII. Suicidios. Un suicidio no debe ser noticia en sí mismo. Acaba siéndolo cuando el autor es un personaje relevante o cuando se convierte en un hecho significativo por la forma de llevarse a cabo, la edad o el problema social que se esconda detrás.

A la hora de informar de un suicidio hay que tener en cuenta previamente dos cuestiones. Primera, que hay que valorar el común criterio de psiquiatras y psicólogos que nos advierten de que la noticias sobre un suicidio atrae a otras potenciales víctimas. Segunda, que no hay que precipitarse y calificar de suicidio una muerte sólo por las apariencias. Hace falta profundizar en la noticia.

Hace años el Consejo de Prensa británico condenó la publicación de la foto del cuerpo roto de la heredera de un imperio cervecero que se había suicidado lanzándose por un acantilado en Italia. Determinó que, pese a la relevancia pública del imperio empresarial del que era heredera, no existían en realidad razones, salvo las de la curiosidad malsana, para ofrecer la imagen atroz del cuerpo de la desdichada suicida, quebrando de paso su derecho a la intimidad.

Cap. 7 Normas de Práctica y Ética. Apartat B. Límites en la obtención de informaciones. VIII sobre el suicidi del Manual d'estil del diari EL MUNDO (pg.67)

En el cas de RTVE hi trobem unes recomanacions més detallades. En aquest sentit, al ser formar-hi part l'àmbit audiovisual, es tenen en compte unes contemplacions rigoroses i detallades que no es troben tan marcades en els mitjans escrits. A diferència dels llibres d'estil de *El País* i de *El Mundo*, hi trobem punts més precisos com és la romantització de l'acte amb “no debe justificarse el suicidio con valores orales dignos de imitarse como el valor, amor, dignidad, honor, etc.”, la simplificació de la causa o “descripciones explícitas también pueden accentuar el desamparo de los familiares y allegados de los difuntos” referint-se a la vulneració de la dignitat i privacitat de la persona i dels seus familiars, especialment els nens.

5 Cuestiones sensibles

5.1. Pautas comunes

► 5.2. Niños y adolescentes

5.3. Personas mayores

► 5.4. La violencia

5.5. Tratamiento de la violencia contra las mujeres

► 5.6. Terrorismo

5.7. Concentraciones y manifestaciones

5.8. Tragedias y catástrofes

5.9. Violencia con animales

► 5.10. Delincuencia

5.11. Juicios paralelos

5.12. Tratamiento del suicidio

5.13. Discapacidad y enfermedad

5.12. Tratamiento del suicidio

- **Especial sensibilidad.** Como pauta genérica, deben evitarse las informaciones e imágenes referidas a suicidios y autolesiones de gravedad y, más aún, cuando sus protagonistas sean niños o adolescentes. En RTVE, el suicidio debe considerarse un asunto especialmente sensible, tanto en los programas de actualidad como en los de ficción.
- **Excepciones.** Sólo de forma excepcional y por razones muy justificadas se podrá citar el suicidio como causa de una muerte, especialmente cuando se trate de personalidades relevantes o cuando revelen un hecho social de interés general.
- **Información responsable.** La responsabilidad debe implicar, entre otros aspectos, considerar los sentimientos de los parientes, evitar la descripción detallada del método de suicidio adoptado y tener en cuenta la sensibilidad del público receptor. Aunque pueda resultar relevante indicar cómo murió una persona, proporcionar demasiados detalles podría estimular a otras personas a probar esos métodos. Descripciones explícitas también pueden acentuar el desamparo de los familiares y allegados del difunto, particularmente el de los niños.
- **Precauciones:**
 - Deben evitarse explicaciones simplistas y las basadas en la especulación
 - No debe justificarse el suicidio con valores morales dignos de imitarse como el valor, amor, dignidad, honor, etc.
 - No debe asociarse el suicidio a expresiones como éxito, salida, opción, solución, etc.

Manual d'Estil de Radio Televisión Española (RTVE). Punt 5.12 Tractament del suïcidi

Per altra banda, hi trobem organitzacions com la FAPE (Federación de Asociaciones de Periodistas de España) o més concretament, dins l'àmbit autonòmic català, el CIC (Consell de la Informació de Catalunya, els quals ja contemplen uns nous plantejaments que desmunten aquest suposat tabú envers el tractament del suïcidi. La FAPE fa menció directa en els seus primers punts de l'efecte Papageno i la manera de tractar la temàtica des de la responsabilitat i la prevenció. Per part del CIC, el seu secretari general, Josep Roviroso, ens informa que l'entitat es troba encara en el procés d'elaboració d'unes noves actualitzacions, tot i que avui en dia ja apostin per uns valors relacionats al concepte Papageno.

Tratamiento informativo del suicidio. Medios de comunicación.

El suicidio es la primera causa de muerte externa en España y el silencio informativo acerca de esta realidad no es una opción.

Según las personas expertas, el 'efecto Papageno', es decir, informar de manera responsable sobre esta realidad, tiene un efecto preventivo sobre la conducta suicida y está asociado a un descenso en las tasas de suicidio. Informar de forma irresponsable, por el contrario, puede llegar a producir el 'efecto Werther' que consiste en favorecer el aumento de conductas suicidas.

Tratamiento Informativo del Suicidio. Medios de comunicación. Federación de Asociaciones de Periodistas de España (FAPE)

Els especialistes entrevistats asseguren que cada vegada els errors són menors. També és cert que quan les informacions són negatives, són més visibles i generen més impacte en la societat. (González, 2025). Un apunt que destaca Guillermo Córdoba és la rellevància que tenen els mitjans públics com a referent per a altres mitjans. És plenament necessari, i també pot significar un símptoma de bon funcionament que, les televisions com ve a ser *Televisión Española* facin de guia i orientin a les cadenes privades mitjançant una bona cobertura en aquesta temàtica. Així mateix, Córdoba afirma que cadena pública espanyola (*TVE*), ha tractat últimament el suïcidi en el telenotícies, reportatges i entrevistes d'una manera molt positiva.

Per altra banda, Josep Rovirosa, ens mostra la visió del Consell de la Informació de Catalunya. Per tant, la seva perspectiva no és capficada dins de la labor periodística, sinó de l'anàlisi de l'activitat i la defensa dels valors ètics i professionals. És per això que Rovirosa ens planteja el sensacionalisme camuflat en nous continguts com poden ser les xarxes socials, també la diferenciació en el format dels programes. Alguns fins i tot es troben en la fina línia dels valors ètics. De tota manera, un fet més rellevant és "saber que és un mitjà periodístic o un mitjà de comunicació com són les xarxes per a socialitzar i d'entreteniment" (Rovirosa, 2025). Una situació que ja fa uns anys, ja es va pronosticar: "A les xarxes socials a diferència d'altres mitjans no hi ha cap cura per tractar el tema de suïcidi i moltes assimilacions se'ls dona la mateixa importància que en qualsevol altre mitjà" (Albares, 2014).

Més concretament, "hi ha un seguit de recomanacions com les de l'OMS des de l'any 2000, què ens orienten i ens diuen que s'ha de comunicar d'una altra forma", tal com expressa Cristina Martínez de l'associació La Niña Amarilla. La periodista assegura que quan es va fundar l'associació l'any 2020 encara no s'havia apreciat un canvi en el tractament de les cobertures. Martínez explica que van fer una investigació de 2018 a 2021 amb la Unión de Periodistas i sí que van notar una millora significativa l'últim any. En aquells últims anys va ser quan es va publicar la guia *En mis Zapatos* de La Niña Amarilla, el llibre de Gabriel González *Hablemos del Suicidio* i es va fundar l'associació Después del suïcidi. Tot i no ser gaire coneguts, sí que es va iniciar un canvi en l'enfocament de moltes notícies. Van començar a aparèixer històries de supervivents. "A veces se usan testigos en lugar de testimonios" (Martínez, 2025).

Des de llavors, moltes de les cobertures sobre aquest fet es duen a terme des de la perspectiva Papageno. Així mateix, molts dels tabús del suïcidi s'estan desmuntant, tot i que es dugui a terme des de l'àmbit periodístic, no des d'una esfera social. També, la periodista de La Niña Amarilla expressa que per trencar amb el tabú és necessària la cobertura de “notícies contínues sobre educació, no només desmuntar mites. El cervell necessita repetició per a canviar una idea arrelada” (Martínez, 2025).

D'altra banda, els especialistes corroboren que encara queda molt per a millorar el tractament del suïcidi. Per exemple, campanyes de sensibilització. “No hem tingut cap campanya potent, ni tan sols després del 024”. (Martínez, 2025). Un fet que confirma, també, Córdoba quan ens explica que molts mitjans no ofereixen cap telèfon o recurs de suport després de donar una informació. Altrament, Córdoba va fer una tesi sobre el funcionament i l'impacte del telèfon del 024.

És per això que es posa el debat sobre la taula sobre si s'ha d'apostar per l'autoregulació de la professió periodística o és necessari normativitzar alguns aspectes com és la cobertura del suïcidi. Davant d'aquest plantejament, hi trobem un ventall de diverses opinions entre els especialistes. Rovirosa, des de la visió del CIC aposta plenament per l'autoregulació. Segons Rovirosa, la legislació de l'activitat periodística a llarg termini podria esbiaixar la llibertat d'expressió dels professionals. Martínez opina des d'una postura més oposada, on considera que “l'autoregulació no està funcionant”. “En publicitat, per exemple, sí que hi ha unes normes clares: no pots mentir, hi ha codis ètics. Però en periodisme, no. Per això tenim el periodisme que tenim, pressionat per moltes coses” (Martínez, 2025). Altrament, puntualitza que hi ha codis ètics excepcionals com el de *EFE*, el qual té “una bona actualització” o el de *Catalunya Ràdio* i *RTVE*. Córdoba i González es troben en una postura més ambigua. Ambdós evidencien la manca de compliment de les recomanacions de l'OMS per part de molts mitjans, alhora, creuen que manca un impuls tan intern dins la professió com en l'àmbit polític. “Tant de bo es difongués molt més, perquè sí que hi ha les normes, hi ha els decàlegs, falta aquest impuls de l'Estat. Podem jugar un paper molt important, un paper molt responsable, podem fer molt amb el suïcidi de manera més profunda” (González, 2025).

No obstant això, tot i l'avenç d'aquests darrers anys en la millora del tractament informatiu del suïcidi, els quatre especialistes opinen que encara queda molt per avançar.

“Alguns periodistes han posat més el focus. En el tema dels mitjans de comunicació, uns han treballat d'una manera més estreta que d'altres. De la mateixa manera que en les redaccions. Tampoc és una cosa que s'expliqui a les facultats de comunicació, és una cosa que, com et dic, l'OMS les va establir fa vint-i-cinc anys” (González, 2025). Perquè el que és necessari és parlar, però amb responsabilitat.

3. PREGUNTES DE RECERCA

En aquest apartat, presentarem les preguntes clau que orientaran els nostres objectius de recerca. Aquestes qüestions han estat formulades per guiar el procés d'investigació i facilitar una anàlisi concisa dels continguts de diferents casos de suïcidi de famosos tractats pels mitjans de comunicació. Al llarg de la recerca i a mesura que examinem els materials seleccionats, anirem identificant les possibles respostes a cadascuna d'aquestes preguntes.

Cal tenir en compte que les respostes obtingudes es basaran principalment en les valoracions que s'hagin pres durant el treball i en l'opinió dels experts en la temàtica. Aquestes aportacions especialitzades enriqueiran el nostre coneixement sobre el tema i, per tat, les nostres conclusions. Tot i que poden contenir un cert grau de subjectivitat, ja que es fonamenten en la interpretació i l'experiència personal dels experts. Per aquest motiu, adoptarem una mirada crítica i reflexiva a l'hora de valorar les diferents perspectives.

Així mateix, el plantejament d'aquestes preguntes ens permetrà estructurar la recerca i aprofundir en la comprensió d'aquesta realitat social, garantint una anàlisi rigorosa i ben argumentada a partir de les opinions recollides.

Seguidament, exposem les preguntes de recerca d'aquest Treball de Final de Grau

1. Com s'ha de tractar el suïcidi als mitjans de comunicació?
2. Com s'ha tractat el suïcidi en l'àmbit periodístic fins a l'actualitat?
3. Quines mesures legislatives existeixen sobre el tractament del suïcidi als mitjans?
4. Quines mesures legislatives s'haurien d'implantar per a millorar el tractament d'aquesta temàtica als mitjans?
5. Què ha millorat en el tractament del suïcidi en els mitjans?
6. Què ha de millorar en el tractament del suïcidi en els mitjans?

4. METODOLOGIA

4.1. Establir categories/conceptes tècnics d'anàlisi

Per a dur a terme l'anàlisi de continguts hem comptat amb l'assessorament dels especialistes que hem entrevistat. Cadascun d'ells ens ha donat l'aprovació per a dur a terme l'anàlisi mitjançant set categories atribuïbles i adaptables a qualsevol cas mediàtic que es vulgui estudiar. D'aquesta manera, les categories en serveixen per a emmarcar una pauta conjunta que defineixi una estructura científica a l'hora d'analitzar. Al mateix temps, pot servir també com a guia i exemple de l'incompliment d'algunes recomanacions ètiques sobre la cobertura del suïcidi.

Seguidament, les cinc categories a analitzar en cada cas:

Categories:

- a) Especifica o no el mètode?**
- b) Es du a terme una glorificació de la víctima, romantització de l'acte?**
- c) Hi ha sensacionalisme?**
- d) Falta el respecte o la dignitat**
- e) Simplificació de les causes**

De la mateixa manera que els especialistes ens han acceptat aquests punts com a categoria d'anàlisi, també ens han aportat algunes observacions rellevants en cadascuna de les categories. És per això que per a constar la labor i el sentit que hi ha darrere d'aquesta estructura d'anàlisi, exposarem punt per punt el seu significat i alguns aclariments a tenir en compte.

En un principi hi havia dos punts més que eren "Inclou recursos d'ajuda i s'enfoca en factors protectors?" en la sisena posició, "Promou cobertures que destaquen històries de superació i alternatives viables, seguint directrius per reduir la imitació?" en l'última categoria, la qual era la setena. També, una modificació en la cinquena categoria que era anomenada "Contextualitza amb conceptes de salut mental i no estigmatitza?".

L'ordre dels punts tenia el sentit d'anar posicionats segons el grau ètic de la categoria. És a dir, com més gran és el nombre que enumera el punt, més s'apropa a l'ètica de les

recomanacions establertes. De la manera contrària, com més petit és el nombre, menys recomanable o inadequada és aquella categoria.

Finalment, després de la valoració dels diversos especialistes, en destaca la de Cristina Martínez i Gabriel González, els quals van recomanar estalviar els dos últims punts i el reenfocament del cinquè, ja que segurament no es donaria la situació d'un efecte Papageno en els casos exemplars a analitzar.

Al mateix temps, aquesta anàlisi de continguts, tot i no ser un manual, es du a terme amb la finalitat d'exemplificar com s'han dut a terme algunes de les cobertures periodístiques més destacades. I així mateix, que es converteixi en un referent il·lustratiu perquè en un futur es facin bones pràctiques en el moment de tractar successos d'aquesta temàtica.

a) Especifica o no el mètode?

És molt rellevant aquesta característica pel fet que pot induir a un efecte mimètic. Fer menció del mètode o l'indret (Chaparro et al., 2024) on s'ha produït l'acte són dades que generen una exemplificació o fins i tot un suggeriment en persones que es troben en un context de risc.

b) Es du a terme una glorificació de la víctima, romantització de l'acte?

Transmetre aquest plantejament com una alternativa o la solució de molts conflictes és un missatge molt perillós. A vegades, aquesta característica no es produeix de manera visible però sí subliminar i representativa. Darrerament, s'han produït continguts audiovisuals com *Por Trece Razones* (BBC Mundo, 2017), els quals entren en el debat sobre si és adient tractar aquesta temàtica des de la romantització i la morbositat.

c) Hi ha sensacionalisme?

Aquesta, segurament, és la categoria que emmarca més puntualitzacions. En ella engloba des de l'aparició d'imatges que incitin a la morbositat a la descripció de detall que facin de la notícia un safareig o entreteniment en comptes de complir una funció formal i èticament rigorosa.

d) Es falta el respecte o la dignitat?

Tractar les víctimes i familiars amb sensibilitat, evitant intrusions innecessàries o especulacions sobre sentiments. És un fet que a vegades es queda al marge i afecta, sobretot als familiars o l'entorn íntim de la persona en qüestió.

e) Simplificació de les causes

Relacionar el suïcidi amb trastorns mentals sense estigmatitzar, i evitar especulacions sobre motius. S'ha de dur a terme una cobertura que no entri en especulacions i tingui cura en el moment de tractar conceptes que pertanyen a un àmbit més científic com és la salut mental.

4.2. Anàlisi del tractament dels 10 casos

Tot i haver dut a terme un procés de selecció dels casos amb una inevitable subjectivitat, s'ha tingut present en tot moment la justificació de cada decisió presa i la viabilitat en l'anàlisi. És per això que, per a la cerca de casos ha sigut fonamental la inspiració d'altres treballs com el de Guillermo Córdoba *El tratamiento del suicidio de los medios de comunicación* l'any 2019, on va fer una anàlisi comparativa amb diversos casos entre els diaris *El País* i *El Mundo*. També, ha sigut indispensable la consulta d'articles morbosos com poden ser els *top ten* o notícies sensacionalistes relacionades amb la temàtica. D'aquesta manera, remenant per continguts que se salten les recomanacions, hem pogut obtenir alguns dels exemples més il·lustratius per a poder dur a terme l'anàlisi.

Una puntualització d'aquest apartat és que en l'anàlisi de continguts d'aquest TFG, excepte l'exemple il·lustratiu de Marilyn Monroe, no s'han inclòs altres casos de suïcidi mitjançant sobredosi. És a causa de la incertesa de la voluntat del difunt. La causa de mort d'Antonio Flores, com a exemple, és semblant a la de Marilyn Monroe. En ambdós casos va ser per sobredosi. No obstant això, tot i no poder assegurar amb absoluta certesa la veritat dels fets, són dos clars exemples d'efecte Werther. En els dos successos hi va haver una mala gestió en la cobertura periodística. També, hi ha una gran diferència molt clara i determinant a l'hora d'escollir els casos. La causa de mort de Marilyn va ser catalogada com a pròpiament intencionada i, en canvi, en el context de l'Antonio Flores no es va definir com a un acte voluntari tot i exposar el mètode.

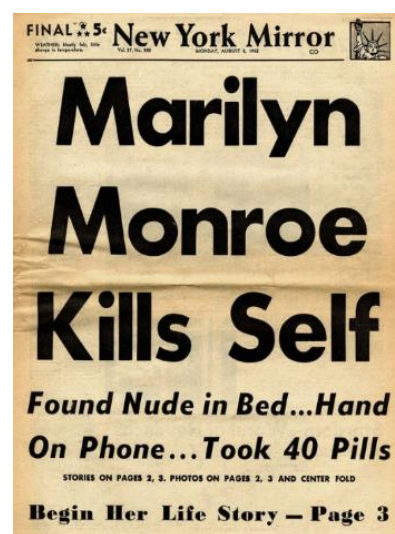
D'altra banda, és important precisar que aquesta anàlisi de continguts no compta amb cadascuna de les peces informatives que es van publicar en l'esdeveniment dels fets de cada cas. És a dir que, tot i fer una mostra imparcial i equilibrada de diversos mitjans en la cobertura de cada cas, només s'inclouen algunes de les notícies més representatives adients per a la demostració en cada categoria. Així fent una gran pinzellada que reflecteixi el grau de incompliment de les recomanacions de l'OMS i, en part, serveixi per a tenir en compte algunes de les errades que no s'han de cometre en el moment de tractar una notícia vinculada a un suïcidi.

4.2.1 Cas mediàtic de Marilyn Monroe (1962)

Norma Jeane Mortenson coneguda popularment com a “Marilyn Monroe” va néixer a Los Angeles l'1 de juny de 1926. Va ser una actriu i model nord-americana, símbol sexual dels anys 50 i principis dels 60. Coneguda pels seus papers de "rossa explosiva", va protagonitzar èxits com *Some Like It Hot* i *The Misfits*. La seva vida personal va estar marcada per la inestabilitat emocional i l'addicció. Va morir el 4 d'agost de 1962 per un suposat suïcidi. Un fet que avui en dia ho posen en dubte algunes teories especulatives, però en aquest treball ens centrarem en la cobertura periodística del succés.

El cas mediàtic de Marilyn Monroe, a més de ser un dels més antics en què queda constància, és l'exemple més representatiu del que no s'ha de fer en la cobertura d'un succés d'aquesta temàtica. En grans trets, va comportar un efecte mimètic a causa del tractament que li va donar la premsa. Els mitjans de l'època van cobrir la notícia amb un alt grau de sensacionalisme i amb un munt de detalls. Entre aquests, el mètode, imatges del cadàver i especulacions grotesques sobre la seva vida sentimental.

a) Especifica o no el mètode?

Portada “New York Mirror” (6/8/1962)

La cobertura mediàtica i la reacció pública davant la mort de Marilyn Monroe, durant la nit del 4 al 5 d'agost de 1962 va ser immediata. La notícia va commocionar a l'esfera artística de Hollywood i a tot el món. Els mitjans de l'època no van dubtar a detallar on s'havien produït els fets i el mètode amb el qual ho va dur a terme. Tant és així que en queda constància en portades de diaris nord-americans contemporànies l'endemà

dels fets. En l'exemple de *Los Angeles Times*, el titular que encapçala la portada d'aquell dia fa referència a la mort de Marylin i en ell esmenta el mètode. En canvi, en el *New York Mirror*, apareix el mètode en el subtítol i especifica “*Took 40 Pills*”.

Portada “Los Angeles Times” (6/8/1962)

b) Es du a terme una glorificació de la víctima, romantització de l'acte?

En aquest cas, no és que es dugui com a tal una glorificació de l'acte, però en certa manera, el fet que es considerés la mort d'una actriu internacional i "sex symbol" (Fernández et al., s.f.), sí que es podria considerar com una romantització. L'actriu comptava amb un extens seguit d'admiradors, tant homes com dones, i aquest succés va comportar un efecte crida. Segons dades extretes d'un article de l'Agència EFE, en aquells dos mesos següents es va detectar un increment en la mitjana de morts per suïcidi de 303 casos en els Estats Units i 60 a Gal·les (EFE Salut, s.f.).

l Portada "Chicago Daily Tribune" (6/8/1962)

c) Hi ha sensacionalisme?

El tractament de la Marilyn és un dels exemples més il·lustratius, visuals i hiperbòlics del que no s'ha de fer quan es tracta un cas d'aquesta temàtica. En primer terme, es dona coneixement d'una infinitat de detalls completament innecessaris com és el fet que va morir amb el telèfon fix agafat a la mà. També es fa esment de la quantitat de píndoles que va ingerir, l'estança i la

Marilyn Monroe fue asesinada por los Kennedy,
según Frank Sinatra

• El libro de memorias de Tony Oppedisano, gerente del cantante, especula que se aseguraron de que la actriz jamás revelase los detalles de su aventura con JFK

Article de "La Vanguardia" (4/6/2021)

posició. A més, aquest succés va generar un debat social on s'exposaven i sortien a la llum alguns dels secrets més íntims de l'artista.

d) Falta el respecte o la dignitat

Com bé estàvem exposant en l'apartat anterior, el succés de la mort de Marilyn Monroe va donar motiu a què alguns dels secrets més íntims de l'artista sortissin a la llum. Devik Wiener, el fill del famós fotògraf Leigh Wiener, va revelar com el seu pare va subornar a uns vigilants per a poder arribar als espais privats de la policia forense i poder fotografiar el cadàver de Monroe a la morgue (Redacció Clarín, 2019). També es va donar peu a l'inici del plantejament de teories que conspiren entorn la seva mort. Un fet que avui en dia es continua tenint present, ja que alguns periodistes assenyalen a Kennedy d'ordenar l'assassinat de Monroe a causa de

relacions adúlteres que va tenir el president americà amb l'actriu de Hollywood (La Vanguardia, 2021). No obstant això, per sort o per desgràcia, la cobertura d'aquest fet no va afectar cap familiar directe de l'artista, ja que aquesta estava divorciada i no va tenir descendència. Un fet que no varia la manca de respecte i a la vulneració de la dignitat que es va produir envers la figura de Marilyn en la cobertura de la seva mort.

e) Simplificació de les causes

Les característiques del cas de Marilyn Monroe, com la presència de flascons buits de sedants, les seves fortes depressions i la troballa del seu cos en circumstàncies ambigües, han afavorit a una simplificació mediàtica que redueix la seva mort a un suïcidi per sobredosi, ignorant les múltiples irregularitats vinculades a futures especulacions que es van produir per l'estranyesa del seu cas (El Mundo, 2012).

4.2.2 Cas mediàtic de José Manuel Ibar “Urtain” (1992)

José Manuel Ibar Azpiazu, conegut com a Urtain, va ser un dels esportistes més populars de l'Espanya dels anys setanta, convertit en un autèntic fenomen de masses i símbol d'una època. El seu suïcidi, el 21 de juliol de 1992, va commocionar el país i va marcar un abans i un després en la cobertura mediàtica de tragèdies personals de grans figures públiques.

El cas de José Manuel Ibar, a més de ser impactant pel seu tractament informatiu, en destaca per la proximitat d'aquest personatge públic. L'exboxejador, tot i ser una figura apreciada popularment en l'estat espanyol no va poder esquivar una mala cobertura en el seu tràgic desenllaç. Es van mostrar les imatges del seu cadàver en diverses portades de l'estat, on es mostrava el mètode i es narraven detalls que simplificaven la seva decisió final. Altrament, no es va dur a terme cap mostra de respecte envers la família, ja que la seva filla, menor d'edat, es va assabentar del succés a través de la megafonia d'un parc aquàtic.

Portada “MARCA” (22/7/1992)

a) Especifica o no el mètode?

El matí del 21 de juliol, l'exboxejador José Manuel Urtain va posar fi a la seva vida. L'endemà, l'escena del seu final tràgic va aparèixer en diverses portades de diaris esportius i també en els generalistes. És per això que el mètode es va fer evident en la difusió de les imatges esfereïdores en moltes de les tirades d'àmbit nacional.

b) Es du a terme una glorificació de la víctima, romantització de l'acte?

A causa de la vida convulsa en la qual es trobava Urtain en els últims mesos, alguns dels mitjans van enfocar la seva decisió com a una manera de resoldre-ho. El diari esportiu *AS* va fer una metàfora com si es tractés d'un combat de boxa amb el titular de "URTAİN K.O. FINAL". El diari *El Español*, vint-i-cinc anys després utilitza un llenguatge literari per a narrar la decisió final del boxejador: "dió su último respiro tres arrojarle por la ventana de su piso de la calle Fermín Caballero para acabar con una vida jalonada por el amargor que desprende la gloria al alimón con el abismo".

Portada "AS" (22/7/1992)

c) Hi ha sensacionalisme?

Diversos diaris van fer joc amb el llenguatge del món del boxa i, tractaven de figura heroica a Urtain. A més, amb la representació gràfica de l'escena mortuòria van donar detalls de la seva vida privada. És un fet que tot i haver passat trenta anys d'aquesta cobertura, encara hi ha mitjans que reincideixen en l'error de fer ús d'un llenguatge grotesc i poc respectuós.

d) Falta el respecte o la dignitat

A més de detallar els problemes econòmics i d'addicció en els que es trobava Urtain, també es va gestionar de manera molt poc encertada envers els seus familiars. No només va ser una falta de respecte les imatges en portada, sinó que la seva, filla menor d'edat, es va assabentar del succés a través de la megafonia d'un parc aquàtic.

EL BOXEADOR ESPAÑOL DE LOS 70 /

Así vivieron la hija y la viuda de Urtain su trágica muerte: "Me enteré de su suicidio por el megáfono de un parque acuático"

El boxeador más carismático de los años 70 se suicidaba en 1992, envuelto en problemas económicos. Hoy nos visita su mujer Marisa y su hija Vanessa, para recordar sus grandes hitos y su trágico final.

e) Simplificació de les causes

La mort d'Urtain va ser justificada des de la simplificació. És perillós vincular els problemes econòmics o d'addició al suïcidi, ja que pot induir al lector a un efecte imitador. És molt senzill posar com a motiu de suïcidi fracassos personals d'una persona, però el que s'ha de fer és donar un enfocament preventiu com són els recursos d'ajuda en el moment de narrar el succés.

EL ESPAÑOL

REPORTAJES / DEPORTES

Urtain: se cumplen 25 años del suicidio del mito

- José Manuel Urtain se arrojó por la ventana de su piso aquejado por las deudas y por el abandono de su familia. Campeón de Europa de los pesos pesados, su impacto traspasó fronteras.

Article "El Español" (20/7/2017)

EL PAÍS Deportes 1 Año, 12 € INICIAR SESIÓN

REPORTAJE:

El ex campeón de Europa de los pesos pesados se arrojó desde un décimo piso Urtain acaba con su vida acuciado por las deudas y marcado por el alcohol

Article "El País" (21/7/1992)

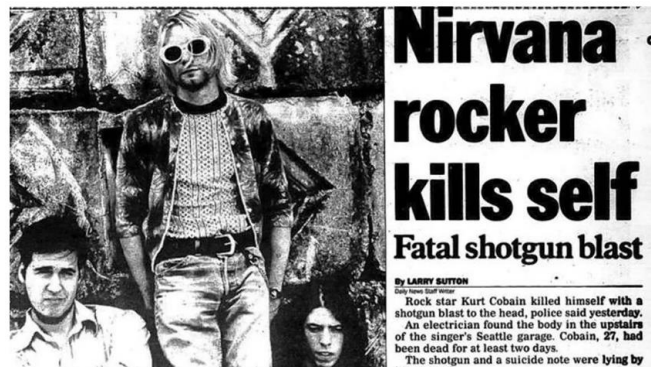
4.2.3 Cas mediàtic de Kurt Cobain (1994)

Kurt Donal Cobain va néixer el 20 de febrer de 1967 a Aberdeen, Washington. Va ser reconegut per ser el líder, vocalista i guitarrista de la banda de grunge *Nirvana*. El seu àlbum *Bevermind* (1991) va revolucionar el rock alternatiu. Cobain no va saber gestionar la seva fama i va caure en una forta depressió i addicció a l'heroïna. Va morir per suïcidi amb arma de foc a Seattle el 5 d'abril de 1994 als 27 anys.

Quan es parla del suïcidi, Kurt és una de les primeres figures mediàtiques en què es fa menció. El seu cas ha sigut tractat de manera desproporcionada. S'han realitzat diversos continguts com documentals i reportatges on s'esmenta el mètode i altres detalls. Un dels motius més destacats, és la seva glorificació i romantització que s'ha dut a terme amb el joc del clixé de la figura del rock extremada. A més, la conseqüència de la seva mort està vinculada amb teories de l'efecte Werther.

a) Especifica o no el mètode?

La cobertura de la mort de Kurt Cobain és una de les més representatives pel que fa a la menció del mètode. És un cas en què la manera en la qual es va efectuar el suïcidi es va estendre popularment i es té molt present quan sorgeix aquesta temàtica en alguna conversa o en algun contingut que tracti sobre estrelles del rock. Aquest fet és a causa que alguns dels diaris de tot el món van

Portada "Entertainment Industry Nostalgia" (1994)

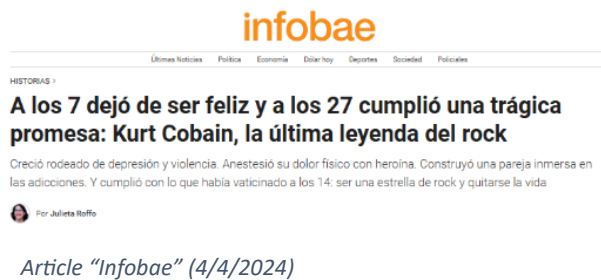
Article "El País" (9/4/1994)

especificar el mètode en grans titulars l'endemà dels fets.

En el cas del diari espanyol *El País*, podem apreciar com fa menció en el titular de la notícia "Kurt Cobain, cantante de Nirvana, se suicida de un tiro en la cabeza a los 27 años". En la portada del diari nord-americà *Daily News*, apareix el mètode en el subtítol.

b) Es du a terme una glorificació de la víctima, romantització de l'acte?

D'una manera similar al cas de Marilyn Monroe, Cobain en ser un famós en l'àmbit internacional, acaba sent una figura mitificada pels amants del rock i alguns dels mitjans en el moment que li fan referència. En

el diari *The Daily World* de Washington, que és la ciutat natal del cantant, fa una personificació poètica “The day the music died” com si es tractés que la música hagués mort. Aquest titular, d'alguna manera o altre, no deixa de ser una glorificació de la figura de Cobain. Es du a terme un elogi tan desorbitat que es planteja la mort de la música com si es tractés de què la mort de Cobain fos un gran factor determinant dins d'aquest àmbit tan extens. Per altra banda, hi trobem un titular actual on es fa menció d'un dels apel·latius més recurrents en referència a Cobain com a “llegenda del rock”. El fet que una persona sigui categoritzada com a llegenda, es pot considerar una romantització de la seva figura i possiblement, també de tots els actes que du a terme. En aquest sentit, dins l'àmbit comunicatiu, és molt perillós lloar a una figura en aquest

termens quan es troba en un context en què han produït uns fets delicats com és el mateix suïcidi o com podria ser, també, l'efectuació d'actes delictius amb el risc que es produeixi un efecte imitatiu com ja es va produir.

Portada “The Daily World” (5/4/1994)

c) Hi ha sensacionalisme?

En aquest cas, tot i no haver estat establertes algunes de les recomanacions de l'OMS, hi ha una gran manca de consideració per part dels periodistes. Apareixen un munt d'elements

Portada “The Seattle Times” (5/4/1994)

Carta de suïcidi de Cobain, difosaper diversos mitjans

específics que enriqueixen la morbositat de la cobertura. Entre aquests, hi ha les imatges del cadàver, tot i que no es mostri en tota la seva totalitat. També es va fer pública una carta de suïcidi i moltes especulacions que van generar un debat públic sobre els motius pels quals va emprendre aquesta decisió.

d) Falta el respecte o la dignitat:

En aquest apartat volem recalcar que en el moment que es va produir el succés, Cobain tenia una filla d'un any i mig. És per això, que tot i que la menor no fos conscient del context familiar en el qual es trobava, podria suposar un fet traumàtic poder accedir en un futur a

moltes de les cobertures inadequades que es van publicar en la premsa contemporània als fets. Altrament, cap dels mitjans que van cobrir la notícia van tenir cap consideració en estalviar-se detalls íntims de la vida privada del cantant.

e) Simplificació de les causes

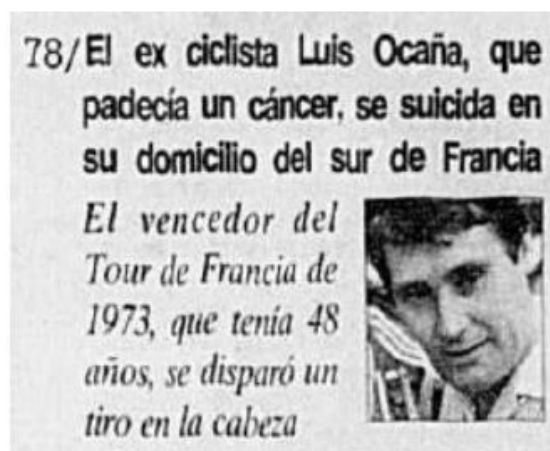
En aquest cas, hi trobem diverses simplificacions de la causa de mort de Kurt Cobain. Gran part dels mitjans justifiquen el suïcidi del cantant amb els seus problemes personals com eren les addiccions. Un dels exemples que fan referència a aquest plantejament és en el diari *The Seattle Times* on publica el titular “Kurt Cobain’s troubled days”, on relata els problemes en els quals l’artista es trobava abans de posar fi a la seva vida.

Portada "Spin" (10/2001)

4.2.4. Cas mediàtic de Luis Ocaña (1994)

Jesús Luís Ocaña Pernía va néixer el 9 de juny de 1945 a Priego, Cuenca. Va ser famós per ser un ciclista espanyol d'elit, conegut pel seu fort caràcter i la competitivitat amb Eddy Merckx. Va guanyar la volta a Espanya (1970) i el Tour França (1973). Després de retirar-se, va viure a França dedicant-se a la viticultura. patir una forta depressió i problemes de salut, morint per suïcidi el 19 de maig de

Portada "EL MUNDO" (20/5/1994)

1994. Aquest fet ha sigut esmentat en diversos documentals de la història del ciclisme. La notícia de la seva mort es va cobrir sense cap enfocament preventiu. Es va explicar el mètode i es van simplificar les causes amb un conjunt d'especulacions innecessàries.

a. Especifica o no el mètode?

“Un día voy a coger la pistola, le voy a pegar un tiro a mi mujer y después me lo voy a dar yo”. Aquesta va ser un dels advertiments que va fer el ciclista abans de treure's la vida. Avui en dia, encara podem llegir els titulars que envolten aquest cas, i encara no s'han actualitzat a les recomanacions. Entre aquests exemples, hi trobem l'actual titular de l'ABC, amb el qual hem començat aquest apartat. El diari El Confidencial, també va publicar un reportatge en l'aniversari dels vint anys de la mort del ciclista on el subtítol es fa esment “de un tiro en la sien”.

Luis Ocaña, mítico ciclista español, se suicidó hace 30 años en el cobertizo de su casa francesa

Article "ABC" (17/5/2024)

També, hi podem observar els titulars contemporanis de els diaris *El Mundo* i *El País*, que fan esment del mètode en els subtítols.

b. Es du a terme una glorificació de la víctima, romantització de l'acte?

En tractar-se la notícia d'un esportista d'elit, en alguns dels titulars com en l'exemplar de El Confidencial, es fa ús de termes glorificants com “Héroe”. Altrament, tampoc hi trobem el pes

simbòlic de casos com el de Marilyn o Kurt Cobain, però si que es pot considerar un que es fa ús d'un vocabulari mitificant del personatge que pot induir a un plantejament de suïcidi per part d'algun receptor en context de risc o d'absoluta admiració envers el campió de ciclisme.

c. Hi ha sensacionalisme?

La mort de Luis Ocaña va ser *Article "El Confidencial" (19/5/2014)*

tractada amb sensacionalisme per part de diversos mitjans. La cobertura va posar èmfasi en la seva figura tràgica, destacant tant la seva lluita contra Eddy Merckx com la seva vida marcada per la pobresa, la depressió i la fatalitat, fins al punt de descriure'l com un "heroi tràgic" i de subratllar el dramatisme del suïcidi amb detalls explícits sobre la manera com es tracta. A més, es va construir un relat gairebé literari al voltant de la seva mort, presentant-lo com una llegenda que va viure entre la grandesa i l'amargor, i vinculant-ne la desaparició a la trajectòria vital i esportiva, sovint amb un to emocional i dramàtic que va contribuir a la mitificació i espectacularització del fet.

d. Falta el respecte o la dignitat

Respecte al fet que no s'hagi considerat un cas que s'hagi tractat des del sensacionalisme, sí que és cert que apareixen detalls de la vida privada que vulneren la dignitat d'Ocaña i dels seus familiars més directes. En primer lloc, el titular "*Un día voy a coger la pistola, le voy a pegar un tiro a mi mujer y después me lo voy a dar yo*" es una gran falta de respecte envers la que era la seva esposa. Per altra banda, alguns reportatges pòstums han detallat alguns fets de la seva vida privada com és la seva mala relació amb el seu pare i algunes de les anècdotes íntimes vinculades al seu estat depressiu.

e. Simplificació de les causes

La causa de suïcidi de Luis Ocaña va ser justificada *Article "El País" (19/5/1994)* per diversos mitjans amb motiu del seu estat de

Ocaña, en una etapa del Tour de França

salut i de la forta depressió que l'estava afectant. Malgrat això, la seva família, dos mesos després van negar que es tractés d'un suïcidi, i van recalcar que el suposat càncer pel qual estava passant era del tot inexistent.

La familia de Ocaña niega la tesis del suicidio y presenta una querrela

Article "El País" (22/7/1994)

4.2.5. Cas mediàtic de Lucy Gordon, (2009)

Lucy Gordon va ser una actriu i model britànica nascuda a Oxford, Anglaterra, el 22 de maig de 1980.

Va començar la seva carrera professional en el món de la moda, participant en desfilades i treballant per a revistes de renom com *Glamour* i *Elle Italia*. Un dels seus paper més reconeguts va ser el de la periodista Jennifer Dugan a *Spiderman 3* (2007), estrenada pòstumament el 2010. L'actriu i model va morir a París el 20 de maig del 2009. L'actriu

coneguda internacionalment va rebre de la seva mort una cobertura poc digna. Es va detallar el mètode i altres dades privades vinculades a familiars, com era de la seva parella en aquells moments. També es van dur a terme especulacions poc contrastades relacionades a la seva carrera artística.

Article "EL MUNDO" (21/5/2009)

a) Especifica o no el mètode?

En aquest cas no tots els mitjans van esmentar el mètode de suïcidi. Tot i això, algunes revistes com *Vanitatis* o *20Minutos* van citar a la suposició de *The*

Telegraph que hipotetitzava la seva pròpia teoria. Pel que fa al tractament d'altres mitjans, tot i que no esmenten el mètode, hi trobem exemples de titulars com els del diari *El Mundo*, en el qual s'inclou la paraula *suïcidi* en el titular.

La actriz Lucy Gordon, de Spiderman 3, se suicida en su apartamento parisino

La policía francesa confía en la teoría de que la actriz se ahorcó mientras su novio dormía, según *The Telegraph*. Según un detective, "no había circunstancias sospechosas. Parece ser que la joven chica decidió acabar con su vida".

Article "La Vanguardia" (21/5/2009)

b) Es du a terme una glorificació de la víctima, romantització de l'acte?

En aquest cas no es produeix ninguna romantització de l'acte ni glorificació.

c) Hi ha sensacionalisme?

El sensacionalisme en la cobertura del suïcidi de Lucy Gordon es va produir perquè els mitjans van destacar aspectes dramàtics i personals de la seva mort, com la seva Joventut, la seva figura dins la faràndula de Hollywood i el fet que se suïcidés tres dies abans de complir els 29 anys. El fet de voler els mitjans ressaltar algunes dades específiques o especular sobre possibles discussions, són una clara mostra del tractament sensacionalista que es va produir amb la notícia de la mort de Gordon.

d) Falta el respecte o la dignitat

En aquesta categoria hi destaca el fet que es fa menció de la tessitura en la qual es va trobar la seva parella. És a dir, en moltes de les notícies hi trobem com es relata el moment, en el qual, la parella es troba el cadàver de l'actriu i demana ajuda al botiguer del local de baix del seu domicili. Aquest plantejament es podria considerar innecessari, i en part, una certa revictimització per a la persona que va viure aquest succés.

e) Simplificació de les causes

Alguns dels mitjans com la revista *Cuore*, *Vanitatis* o el diari *El Mundo*, detallen que una de les possibles causes que van alenar a Gordon a suïcidar-se és el grau d'afectació psicològica que vivia l'actriu pel motiu de suïcidí d'un amic íntim seu. En tots tres casos hi trobem la paraula "afectada" per a definir l'estat en el qual es trobava l'actriu abans de prendre tal decisió. També podem apreciar com la notícia de *El Mundo* i de *Cuore* és el mateix text. El que sí que és molt rellevant és el fet que no s'ha de detallar aquest hipotètic motiu, ja que és una simplificació de la causa i també pot induir a què un lector que viu una situació similar a l'actriu, és a dir, que està passant el dol pel suïcidí d'una persona propera, pugui arribar a plantejar-se una temptativa de suïcidí.

FamososEntretenimientoCuore FashionBellezaAmor y ParejaComprasEscáp

Personas cercanas a la actriz han comentado que se encontraba muy afectada por la muerte de un amigo, también por suicidio. Gordon hubiera cumplido hoy 29 años y tiene pendiente de estrenar una película sobre Serge Gainsbourg.

Article "Cuore" (21/5/2009)

joven.

Article "EL MUNDO" (21/5/2009)

La policía baraja la teoría de que Gordon se ahorcó mientras su pareja dormía. "No hay circunstancias sospechosas", manifestaba un das por el 'Telegraph'. Desde el entorno actriz estaba profundamente afectada por el reciente suicidio de otro amigo en Gran Bretaña.

4.2.6. Cas mediàtic de Mario Biondo (2013)

Mario Biondo va ser un càmera italià, conegut per ser el marit de la presentadora espanyola Raquel Sánchez Silva. Va treballar en programes com *Supervivientes* i *Masterchef*. Va morir el 2013 als 36 anys. La seva mort continua sent un fet controvertit. Aquest cas té la particularitat de no consistir en un famós de manera directa, sinó d'un cònjuge. El marit de la presentadora Raquel Sánchez Silva va morir amb unes causes molt sospitoses. Malgrat això, les autoritats van tancar la investigació catalogant la causa com a suïcidi. Al respecte, els mitjans van dur a terme un judici mediàtic lligat a una pila de teories conspiratives de la premsa del cor. També hi va haver una gran vulneració a la intimitat del difunt amb l'exposició de dades molt personals i una falta de respecte als seus familiars.

a) Especifica o no el mètode?

El tractament de la cobertura de la mort de Mario Biondo es va dur a terme de manera no adequada. Entre les seves raons, es va esmentar el mètode en gran part dels diaris. Un fet que s'hauria de considerar molt desencertat perquè es va decidir iniciar un procés d'investigació per esbrinar si havia sigut un possible homicidi.

La família de Biondo, en tot moment van considerar que aquests fets havien sigut produïts per ser fruit d'un assassinat. Una teoria que van defensar davant la justícia. És per això que la mare de Biondo, en un moment de desesperació va decidir difondre l'escena mortuòria del seu fill per les xarxes socials. Un fet que més endavant, alguns continguts i reportatges com el de la revista *Lecturas*, 10 anys després, van detallar excessivament l'escena. *Ultima Hora* fins i tot esmenta que el mocador era de seda.

EL ESPAÑOL

Jaleos del Corazón

La imagen que nunca tendría que haber visto la luz (22 junio 2016)

En un intento desesperado de Santina Biondo por demostrar que su hijo no se suicidó sino que fue asesinado, **la italiana publicó la imagen de Mario en el momento de su muerte**. La fotografía impactó en las redes sociales. En ella, el cámara aparecía en el momento del ahorcamiento, en pijama y con su cuerpo apoyado sobre una estantería. **"El hambre de justicia es lo que hizo que publicara la imagen de mi hijo para abrir los ojos a la opinión pública española porque en Italia nadie ha dado credibilidad a la pantomima del suicido"**, explicó Santina a EL ESPAÑOL, en ese momento.

Article

"El Español"

(30/5/2023)

Ultima Hora

NOTICIAS SUCESOS DEPORTES OPINIÓN XALOC PARTICIPA OCIO VIPS

El 30 de mayo de 2013, Mario fue encontrado ahorcado en el salón de su vivienda: el cámara de televisión **tenía un pañuelo de seda** por el cuello que estaba atado a una estantería de metal. La investigación del caso se cerró en España en 47 días y se determinó que era un suicidio. En agosto de 2022 Nicola Aiello, juez instructor en el Tribunal de Primera Instancia de Palermo y al frente de la investigación, cerró el caso dictaminando que **murió a manos de terceros**.

LECTURAS

CORAZÓN CASAS REALES DIARIO TV COMPRAS MODA BEBÉ

Una psicóloga, sobre Melody: "Es su gran sueño, pero puede convert

carra a una patraña de la fónica nacional. Los agentes no pudieron

hacer nada por la vida del hombre.

El cuerpo ya estaba frío, rígido. "Se encuentra en suspensión parcial, vestido con una camiseta roja y pantalón de pijama verde oscuro a rayas, con un **pañuelo anudado** en un extremo alrededor de su cuello y el otro en una de las estanterías del salón", anotaron los policías en su primer informe. Un documento que también hacía hincapié en el hecho de que **la casa estuviera en orden**, que no se observara ningún signo de lucha, ni nota de suicidio, ni medicamentos o sustancias estupefacientes a la vista. Las ventanas estaban cerradas y la puerta no parecía estar violentada.

Article "Lecturas" (26/9/2023)

Article "Ultima Hora" (17/5/2023)

b) Es du a terme una glorificació de la víctima, romantització de l'acte?

En aquest cas, tot i ser un exemple de tractament sensacionalista contemporani i excessivament treballat per la premsa del cor, no es pot arribar a considerar una cobertura que indueixi a la imitació ni a la divinització, al contrari. En la cobertura de la mort de Mario Biondo, en comptes de glorificar a la figura o dignificar-la, se la deixa *pels terres*. Amb aquest motiu de pes, la seva mort en comptes de ser glorificada els mitjans la retracten com si fos una conseqüència d'una vida que juga amb els límits.

c) Hi ha sensacionalisme?

La cobertura de la mort de Mario Biondo va ser tractada excessivament per la premsa del cor. Es va generar tant en l'estat espanyol com en italià una esfera de morbositat en la població que va arribar a un extrem molt poc ètic. Al mateix temps, es va produir un fenomen on la premsa del cor es va arribar a fusionar en aquest cas amb, també, el periodisme de crims.

El plantejament d'aquesta cobertura no va ser correcte pel fet que de tant esmenar el cas i

proporcionar detalls, es va arribar a generar un debat públic sobre els motius i la causa de mort de Biondo. Es posava en dubte si havia sigut un suïcidi. De tal

manera que es pot considerar un dels casos mediàtics amb un dels processos judicials i d'investigació més complexos. A més, alguns dels mitjans van saber donar-li joc a la mala relació entre els familiars més directes de Biondo amb la seva cònjuge, Raquel Sánchez Silva.

d) Falta el respecte o la dignitat

El tractament de la mort de Mario Biondo no va ser respectuós envers els familiars més directes i a la parella contemporània del difunt. Es van publicar imatges del dia de l'enterrament, i tot un seguit de detalls íntims de Biondo. Entre aquestes dades hi apareixen les accions que va dur a terme el

Article "El Nacional" (24/1/2019)

càmera italià abans de morir com: consumir pornografia, discutir per via telefònica amb la seva parella o acudir a un prostíbul i prendre unes copes.

Per altra banda, també és molt greu l'oportunitat que han sabut veure algunes productores com

Netflix, la qual s'adhereix més a la línia de Silva. En oposició, respectant la versió de possible homicidi segons la família de Biondo, Paolo Gentili publica *Muerte de un chico Bueno: La increíble historia de Mario Biondo*. De tal manera que en la mateixa discussió intrafamiliar s'alimenta la morbositat i l'especulació de la mort per part dels mitjans.

Un dels fets més polèmics dins d'aquest cas va ser quan el programa *Sálvame* de *Telecinco* van voler interpretar els fets del Cas Biondo i ho van complementar amb una performance on figuraven l'autòpsia de Biondo per a suposar les possibles causes de la seva mort.

Article "EL MUNDO" (3/12/2021)

e) Simplificació de les causes

El fet que Biondo hagués begut i també, consumit drogues en la mateixa nit dels fets, fa que la figura del càmera quedi interpretada des de la visió que duia una mala vida. Llavors, es podria considerar que hi ha una gran simplificació de les causes en el sentit que la premsa, en grans pinzellades, dona a entendre en l'estat que es trobava la parella de la presentadora quan es va llevar la vida. Altrament, tot i que es produeixi una gran simplificació de les causes des d'aquesta perspectiva, també es tenen en compte totes les altres teories especulatives del cas. En altres paraules, existeixen diferents teories especulatives sobre la mort de Biondo, però la que més ha esbiaixat i ha predominat en el discurs és la que destaca l'estat d'embriaguesa i de consum d'estupefaents.

Article "EL MUNDO" (6/11/2013)

ENTREVISTA EXCLUSIVA

Caso Biondo, suicidio vs. asesinato: el movimiento secreto en España que pone en jaque un documental fantasma

- ✓ Caso Biondo: aparece nueva documentación que podría imputar a dos personas en España
- ✓ Giro importante en el caso de la muerte de Mario Biondo
- ✓ El 'Caso Biondo' se reactiva en España

Article "OKDiario" (21/5/2023)

Raquel estaba en Plasencia

La muerte de su marido había pillado a Raquel en Plasencia, donde vive su familia. Los policías alertaron a un equipo de psicólogos del Samur que la atendieron a su llegada a Madrid. En ese momento contó a los agentes que la noche anterior habían discutido por sus planes de paternidad pero que se habían despedido antes de dormirse con un cariñoso mensaje. Explicó el miedo que tenía Mario a ser padre, los episodios puntuales de depresión que sufría y que ella atribuyó a un pasado de abusos con las drogas, ya superado. Raquel aseguró que en algún momento su marido verbalizó la posibilidad de suicidarse, pero que nunca lo tuvo en cuenta, ni pensó que fuera en serio.

Article "Lecturas" (26/9/2023)

4.2.7. Cas mediàtic de Robin Williams (2014)

Robin Williams va néixer el 21 de juliol de 1951. Va ser un actor i comediant nord-americà, famós per aparèixer en cinema i televisió. Va protagonitzar pel·lícules com *Good Will Hunting*, *Mrs. Doubtfire* i *Dead Poets Society*. Va ser guardonat amb un Òscar i diversos Globus d'Or. Patia depressió i va ser diagnosticat com a demència amb cossos de Lewy. Va morir l'11 d'agost de 2014. La mort de Robin Williams va ser un fet tràgic i inesperat. En el tractament del succés es va detallar el mètode i es va simplificar la causa amb una manca d'enfocament preventiu. És per això que d'aquesta cobertura en va sorgir un efecte Werther, el qual ha sigut tractat en diversos estudis i ha generat un gran debat relacionat en l'ètica periodística en aquests casos.

a) Especifica o no el mètode?

En la cobertura de la mort de Robin Williams es va especificar el mètode. En alguns com *El País*, no ho van posar en portada, tot i que després es detallés en aquest tipus de casos de manera secundària. Per altra banda, hi trobem la majoria dels mitjans que el van arribar a incloure en portada com és en el diari *Los Angeles Times*, *BBC internacional* i en *El Mundo*, en el seu subtítol.

En els mesos posteriors a la seva mort, en els Estats Units es va registrar aproximadament 1841 casos de suïcidi, el qual suposa un increment d'un 9,8% de les xifres habituals. Segons un estudi publicat a *PLOS One* va incrementar estadísticament un 32% el mateix mètode que va fer ús l'actor entre els casos que van sorgir en aquell increment puntual.

Portada
"EL

Article "BBC Mundo" (12/8/2014)

b) Es du a terme una glorificació de la víctima, romantització de l'acte?

En aquest cas, no es va dur a terme cap glorificació ni romanització de l'acte. Es va viure com una llàstima que es produís aquest fet tan tràgic per part d'un actor apreciat internacionalment.

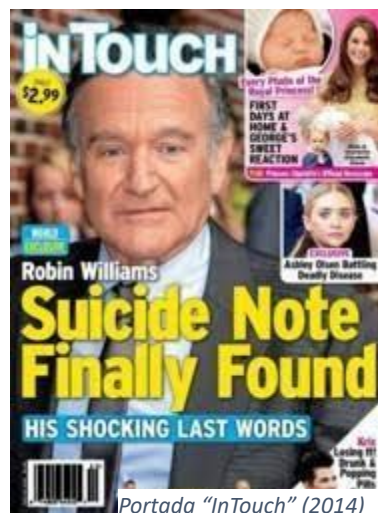
Portada "El País" (13/8/2014)

c) Hi ha sensacionalisme?

A més de detallar el mètode, va ser una cobertura que es va cobrir majoritàriament des de tots els mitjans rigorosos de manera inadequada. Durant les hores següents es van dur a terme moltes especulacions sobre el motiu del seu suïcidi i es va fer ús de metàfores com "la part obscura" de l'actor. Hi ha exemples com en les revistes *inTouch* o *National Enquirer* on es reflecteix la certa morbositat que van emprar per a fer safareig.

Portada "National Enquirer" (2014)

Portada "InTouch" (2014)

d) Falta el respecte o la dignitat:

En termes generals, va ser una gran falta de respecte en la memòria de la celebritat i dels seus familiars. Es van detallar massa dades, i va haver una gran especulació i dades errònies durant

la cobertura de les primeres hores. També, es van viralitzar suposades imatges del cadàver de l'artista. Un fet que avui en dia continua sent una gran molèstia i atac desagradable a la sensibilitat i respecte dels seus familiars.

e) Simplificació de les causes

En el cas de la cobertura de la mort de Robin Williams es va fer clarament una simplificació de les causes. L'actor va morir pensant que patia símptomes de *Parkinson*. Més endavant, va sortir a la llum que l'actor nord-americà el que tenia era demència amb cossos de Lewy.

De tota manera, el plantejament de les notícies va ser molt perillós perquè si un lector que està passant per una

circumstància semblant a la de l'actor fa una equiparació de tots dos casos, pot induir en un risc d'imitació.

Article "EL MUNDO" (15/1/2021)

4.2.8. Cas mediàtic de Kate Spade y Anthony Bourdain (2018)

Kate Spade va néixer el 24 de desembre de 1962. Va ser una famosa dissenyadora de moda estatunidenca, reconeguda per la seva marca de luxe de bosses i accessoris *Kate Spade New York*. L'estil característic i genuí de la seva marca es va convertir en un referent en tot el món. Paral·lelament, en la seva vida persona hi patia una forta depressió, la qual va comportar que es llevés la vida el 5 de juny del 2018.

Anthony Bourdain va néixer el 25 de juny de 1956 als Estats Units. Va esdevenir en un famós xef, escriptor i presentador de televisió. Va ser reconegut mundialment per la publicació de llibres sobre viatges i gastronomia. El 8 de juny del 2018 es va suïcidar, i va fer de la seva mort un fet inesperat.

Aquests dos personatges públics tenen correlació pel que fa a la seva amistat i les conseqüències que van desencadenar les seves morts. La cobertura de tots dos successos ha estat vinculada a teories de l'efecte Werther a causa de la simplificació de les causes i una certa manca en l'enfocament preventiu. Tot i no estar vinculades una mort amb l'altra, aquests dos successos esdevinguts en només tres dies de diferència van comportar un augment desorbitat de trucades al telèfon de l'esperança dels Estats Units. Aquest fet va ser corroborat posteriorment pel director d'aquesta institució, John Draper, en el diari *The Wall Street Journal*.

a) Especifica o no el mètode?

Els dos casos, tot i no estar vinculats l'un amb l'altre, van ser produïts amb el mateix mètode. Diversos mitjans van detallar com s'havia elaborat el suïcidi de Spade i Bourdain. Més concretament, podem observar com en la cobertura de Bourdain hi apareix en el mateix titular del diari *ABC* i també, en el diari *El País*, apareix en la primera oració del lead. Pel que fa a Spade, també es detalla el mètode en la primer frase d'un teletip difós mundialment per *CNN International*.

→ ABC → Estilo → Gente

El chef Anthony Bourdain se quitó la vida con el cinturón
Article "ABC" (11/6/2018)

EL PAÍS
Madrid · 09 JUL 2018 · 09:50 CEST

📄 📱 📧 📺 📺 📺

El pasado 8 de junio el mediático chef estadounidense [Anthony Bourdain aparecía ahorcado](#) en un hotel de lujo en Francia, donde estaba rodando su programa *Parts Unknown*. [El suicidio del cocinero](#) dio la vuelta al mundo y fueron muchas las voces
Article "El País" (9/7/2018)

(CNN) – Kate Brosnahan Spade se ahorcó con una bufanda en un aparente suicidio en un apartamento de la ciudad de Nueva York el martes, según una fuente de la Policía de Nueva York (NYPD) .

Una segunda fuente del NYPD dice que la llamada llegó a las 10:30 esta mañana y se encontró una nota de suicidio.

Spade era la fundadora de la casa de moda que llevaba su nombre.

Teletip “CNN” (2018)

b) Es du a terme una glorificació de la víctima, romantització de l'acte?

En tots dos casos, la notícia tràgica va sobtar a tot l'entorn més íntim de les celebritats. En cap cas es va considerar una romantització o glorificació del succés.

c) Hi ha sensacionalisme?

Tot i no ser dels casos més inadequats, el fet que es faci menció del mètode és molt greu. També es van dur a terme algunes especulacions sobre el motiu de suïcidi de tots dos famosos. És un tema que tractem de manera més específica en la categoria següent.

d) Falta el respecte o la dignitat

En el cas de Kate Spade va destacar la publicació de fragments d'una suposada carta de comiat que va escriure la dissenyadora a la seva filla menor d'edat. En el contingut de la carta, Spade assenyalava subtilment al seu marit com a motiu de la seva mort. La reconeguda frase *Bea, siempre te he amado. Esto no es culpa tuya. ¡Pregúntale a papá!* va recórrer per tot el món. Una situació, que en part, és una gran falta de respecte envers els familiars i, sobretot, una gran manca de mirament per la filla. Altrament, tots els focus es van posar sobre el marit. L'home va saber reconduir la situació i va justificar la gravetat del grau de depressió, en què es trobava Kate Spade en aquells moments. Tal com expressa en el diari *ABC*, “*Estaba luchando contra sus demonios*”.

Kate Spade

“Bea, siempre te he amado. Esto no es culpa tuya. ¡Pregúntale a papá!”

TRAGEDIA EN LA INDUSTRIA

La nota de suicidio que dejó Kate Spade para su hija
señala a un culpable

Article “La Vanguardia” (6/6/2018)

El viudo de Kate Spade responde a los que le acusan del suicidio de su mujer: «Estaba luchando contra sus demonios»

Article "ABC" (8/6/2018)

GENTE

Antes de suicidarse, el chef Anthony Bourdain le dijo a Asia Argento "Fuiste descuidada con mi corazón". Así reaccionó la actriz a los mensajes de texto que acaban de ser revelados

Article "El Universo" (30/9/2022)

lo las

Pel que fa a Bourdain, tot seguit de la seva mort es van produir diverses especulacions entorn el motiu per haver-se suïcidat. Tal com diu el diari El País, "Anthony Bourdain perdió el 90% de su fortuna antes de suicidarse". També es mostren detalls de la seva vida íntima com és el diari *El Universo*, una discussió per missatges de text a la seva exparella Asia Argento. Alguns dels mitjans analitzen més enllà del succés i exposen la vida privada del difunt. Dos dies després, l'exdona de Bourdain va publicar per les xarxes socials una imatge de la filla dels dos actuant en una funció infantil. El diari El País no va deixar aquest fet de banda i va publicar un article sobre la plena normalitat que vivia la família de Bourdain davant dels fets recents.

EL PAÍS

Gente y Estilo de vida

GENTE >

Anthony Bourdain perdió el 90% de su fortuna antes de suicidarse

El mediático chef estadounidense, fallecido el 8 de junio, tuvo un patrimonio de 13,6 millones de euros que se redujo en la última época a 1,2 millones

Article "El País" (9/7/2018)

EL PAÍS

Gente y Estilo de vida

Ofertas increíbles

Article "El País" (12/6/2018)

Gente y Estilo de vida

FAMOSOS · MODA · GASTRONOMÍA · ICON · S.MODU

GENTE >

La hija de Anthony Bourdain actúa en un concierto dos días después del suicidio de su padre

"Nuestra pequeña niña tuvo su concierto hoy. Tan fuerte y tan valiente", publicó ayer la exmujer del famoso cocinero acompañando una foto de su hija de 11 años cantando sobre un escenario

e) Simplificació de les causes

Tant en la cobertura de Kate Spade com en la d'Anthony Bourdain es va dur a terme una simplificació de les causes. En el cas de Spade s'acompanyava el motiu relacionat als seus problemes de salut mental. Pel que fa a Bourdain, els seus problemes econòmics van ser una de les raons que molts mitjans van justificar com a motiu principal del seu suïcidi.

En el diari *El País*, hi podem apreciar com van publicar un reportatge sobre com la pressió laboral d'alguns dissenyadors pot induir al suïcidi. Tot i que de certa manera, pugui ser cert, no deixa de tenir un plantejament periodístic inadequat perquè pot induir al suïcidi dels lectors que viuen un moment d'estrès laboral.

Tot i ser dues figures mediàtiques que no tenien cap vinculació, el fet que els dos successos es produïssin amb només tres dies de diferència va generar que es produís un efecte Werther que va afectar a la societat americana. Jade Pinkett, actriu i parella de Will Smith va confessar que en aquell període posterior a les dues notícies es va plantejar llevar-se la vida. Un estudi de la Universitat de Columbia publicat a *Science Advances*, quantifica l'efecte Werther que es va produir. Tot i que la magnitud de l'efecte va ser aproximadament la meitat que en el cas de Robin Williams el 2014, va haver-hi un increment notable en pensaments i conductes suïcides després de la mort de Bourdain i Spade.

Article "El País" (10/6/2018)

Article "El País" (15/6/2018)

4.2.9. Cas mediàtic d'Avicii (2018)

Tim Bergling, conegut com a Avicii va néixer el 8 de setembre de 1989. Va ser un DJ i productor suec, pioner de la música electrònica amb èxits com *Wake Me Up* i *Levels*. Patia problemes de salut mental i estrès per la pressió de la indústria. Va morir per suïcidi a Oman l'abril de 2018. La cobertura de la mort d'Avicii va donar detalls massa específics del mètode. De tal manera que va comportar una vulneració a la seva intimitat i el respecte dels seus familiars. A més, d'una manca d'enfocament preventiu en el tractament de la informació.

a) Especifica o no el mètode?

El mètode de suïcidi d'Avicii va ser publicat per gran part dels mitjans. Podem observar com el diari El País ho va fer saber en el mateix titular on ho exposa textualment "Avicii se suicidó con el cristal de una botella, según TMZ". També, hi trobem altres mitjans com la Vanguardia, que exposen els fets des de la cessió i permís dels seus propis familiars.

**Avicii se suicidó con el cristal
de una botella, según 'TMZ'**

*Titular de la noticia publicada por EL PAÍS el 2 de
mayo de 2018.*

Titular "El País" (2/5/2018)

b) Es du a terme una glorificació de la víctima, romantització de l'acte?

En aquest titular de la BBC News hi trobem una errada molt gran fent referència a aquesta categoria. De cap de les maneres es pot mostrar l'acte de suïcidar-se com una solució a tots els problemes. Malgrat això, aquesta errada se suposa que la va cometre la seva mateixa família en alguna roda de premsa o en circumstàncies similars.

Article "BBC News Mundo" (26/4/2018)

c) Hi ha sensacionalisme?

El factor de ser una figura de la música molt popular i tractar-se d'una persona molt jove, va comportar que aquest succés es tractés des de la morbositat i l'especulació dels motius. Com bé expressa aquest titular de *la Vanguardia*,

TRAGEDIA

La familia de Avicii desvela los detalles del suicidio del DJ

Article "La Vanguardia" (1/5/2018)

Vanguardia, la seva família va haver de fer un comunicat oficial per a narrar els fets i desmentir tot el fals que es deia d'Avicii.

d) Falta el respecte o la dignitat:

En la majoria de les cobertures periodístiques vinculades al suïcidi d'un famós acaben faltant el respecte i la dignitat, tot i ser de manera indirecta. Un dels elements més rellevant que s'han de tenir en compte és no vulnerar la intimitat d'aquesta persona per molt coneguda que sigui. També, el fet que s'acabi detallant el mètode és una dada que no dignifica al difunt. En el cas d'Avicii com en la resta de casos, s'hauria només de fer saber el succés i recordar el llegat que ens deixa amb la seva carrera artística i professional.

e) Simplificació de les causes

Una de les grans simplificacions que es duen a terme en aquest cas és quan la seva pròpia família expressen que el músic "només volia trobar-hi pau". Aquesta és una gran simplificació de les causes. Altrament, temps després de la seva mort, alguns diaris i mitjans internacionals van suposar que un dels motius de la mort d'Avicii és que el DJ tenia coneixement de tota la trama delictiva de Epstein i que cabia la teoria que fos assassinat. Segons el diari esportiu espanyol *AS*, es fa pública la sospita d'assassinat a través de l'acusació del grup de ciberactivistes Anonymous.

ANONYMOUS

Anonymous dice que Avicii no se suicidó y que fue asesinado

La organización de ciberactivismo sostiene que el músico sueco tendría información sobre las fiestas que realizaba Jeffrey Epstein.

Article "AS" (2/6/2020)

4.2.10. Cas mediàtic de Verónica Forqué (2021)

Verónica Forqué Vázquez-Vigo va néixer l'1 des 1955. Va ser una actriu espanyola, reconeguda pel seu treball a cinema, teatre i televisió. Guanyadora de diversos premis Goya, va destacar en pel·lícules d'Almodóvar i sèries populars. Després va tenir forts problemes amb la depressió. Va morir el 13 de desembre de 2021.

El tractament del suïcidi de Verónica Forqué és el més recent i un del més complex. Aquest fet es va produir en el transcurs de la retransmissió del *reality show* de cuina on participava, *Masterchef Celebrity*. Es va produir un debat social, ja que en alguns dels moments del programa ja es mostrava una certa inestabilitat emocional de la concursant i un tracte desafortunat envers ella.

a) Especifica o no el mètode?

La cobertura periodística de la mort de Verónica Forqué no va destacar el mètode com en casos anteriors. Malgrat això, alguns dels mitjans com *El Español* ho van fer saber en el seu titular. Revistes de la premsa del cor com *Cuore* o *Pronto*, també van detallar el mètode en el seu contingut informatiu.

Article "El Español" (15/12/2021)

Article "Cuore" (15/12/2021)

Article "Pronto" (13/12/2021)

b) Es du a terme una glorificació de la víctima, romantització de l'acte?

El cas de Forqué, tot i haver comès molts errors i incomplir les recomanacions de l'OMS, cap mitjà va cometre l'errada de glorificar la seva mort.

c) Hi ha sensacionalisme?

Les notícies vinculades a la mort de Forqué van estar plenament vinculades a la seva estada recent per *reality show* gastronòmic *Master Chef Celebrity* de TVE. Molts dels mitjans i periodistes van assenyalar a la cadena pública pel tracte que va rebre la concursant durant la gravació del programa i la seva consegüent dimissió. A més de donar detalls de l'escena mortuòria i el mètode, va destacar sobretot el debat social sobre aquesta situació que la societat espanyola va viure tant de prop. És a dir, el suïcidi es va produir poc temps després que el programa acabés d'emetre's setmanes abans, tot i que el rodatge es va realitzar quasi un any abans. No obstant això, moltes de les famílies espanyoles tenien molt present la figura de Verónica Forqué pel seu recent pas pel concurs de *Masterchef*.

Article "El Nacional" (16/12/2021)

d) Falta el respecte o la dignitat

El fet que s'exposi la mort d'una persona generant un debat social, es depèn de les circumstàncies una pèrdua de dignitat cap al difunt. Durant el període recent del succés es va reproduir fragments del seu pas pel concurs i situacions delicades per a la concursant. És per això que fins a cert punt es podria considerar un període molt dolorós pels familiars i pels amics més pròxims de l'actriu.

Altrament, donar més detalls del compte és una gran falta de respecte. També ho va ser una de les imatges que es va publicar en diversos diaris com en *La Provincia*, on apareixia la filla de l'actriu dins d'un cotxe afectada per la defunció.

Diario de Mallorca

Verónica Forqué se suicida en el baño de su casa

La Policía descarta la participación de otras personas en la muerte de la actriz. Una empleada suya la encontró y avisó a una vecina y al 112

PUBLICIDAD

Article "Diario de Mallorca" (13/12/2021)

LA PROVINCIA

Famosos

Primeras y desoladoras imágenes de María Forqué, hija de Verónica Forqué, tras la muerte de su madre

La querida actriz fue hallada sin vida en su domicilio de Madrid y nada se pudo hacer por salvar su vida

Article "La Provincia" (17/12/2021)

e) Simplificació de les causes

Un dels aspectes a favor que es van dur a terme en aquesta cobertura va ser la mirada de prevenció que es va aplicar després. Tot i que les notícies passessin per alt algunes de les recomanacions en el tractament, va haver-hi al respecte *un abans i un després*. Molts dels mitjans i especialistes es van adonar que s'havia de donar un enfocament preventiu i vetllar per la salut mental de manera més rigorosa.

En un principi molts dels mitjans van exposar l'experiència relativament “negativa” de Forqué en el concurs. De tal manera que es va generar un debat social on intervenien en gran part els mitjans de comunicació i l'àmbit sanitari.

Finalment, es va concloure aquest debat amb el recalcament de la rellevància que té acompanyar a una persona que viu dins d'un procés de depressió. Segurament, a Forqué la va afectar veure les retransmissions del concurs quan tenia una salut mental fràgil, però la societat espanyola es va adonar amb aquesta amarga lliçó que no pot continuar existint aquesta carència de sensibilitat davant perfils de risc com era en el cas de l'actriu.

EL PAÍS

Sociedad

SALUD MENTAL >

Verónica Forqué: el error de buscar culpables de un suicidio

Los expertos consultados indican que las críticas a la actriz en su participación en 'MasterChef' solo serían una gota que colma el vaso de una precaria salud mental

Article “El País” (15/12/2021)

ECD CONFIDENCIAL DIGITAL
La web de las personas informadas que desean estar más informadas

POLÍTICA DEFENSA MEDIOS EL CHIVATO EL CHAU-CHAU DINERO MOTOR SEGURIDAD GUARDIA CIVIL CASAS REALES VIVIR
MONARQUÍA CONFIDENCIAL RELIGIÓN CONFIDENCIAL CONFIDENCIAL AUTÓNOMICO CONFIDENCIAL JUDICIAL TE LO ACLARO

Sanidad está llamando a los medios para que hablen abiertamente sobre el suicidio tras la muerte de Verónica Forqué

Sus estudios demuestran ahora que abordar este problema contribuye a sensibilizar a la población y dar salidas a personas con problemas de salud mental

Article “ECD Confidencial” (15/12/2021)

0

Aniversario

Dos años sin Verónica Forqué: la muerte que ayudó a cambiar el discurso de la salud mental

Hubo un intento inútil de buscar culpables a su trágica decisión

Article “La Razón” (13/12/2023)

5. ANÀLISI DELS RESULTATS

Tot i que es podia intuir d'entrada que gran part de les categories analitzades es complirien en la cobertura mediàtica de cada cas, l'elaboració d'aquesta taula és el fruit de l'anàlisi de continguts i deixa constància des d'una presentació estructurada dels resultats. L'anàlisi de continguts s'ha realitzat des d'una perspectiva que combina la metodologia científica durant el procés amb l'obtenció de coneixements tècnics adquirits en l'evolució de la recerca i el suport orientatiu dels especialistes en la temàtica. Així mateix, la taula no només reflecteix els resultats d'una anàlisi personal, sinó que també es fonamenta amb dades i criteris analítics, aportant valor tant des del punt de vista empíric com reflexiu.

Seguidament, mostrem la taula de resultats amb els casos i les categories d'anàlisi

RESULTATS

	a) Mètode	b) Glorificació/romantització	c) Sensacionalisme	d) Falta respecte/dignitat	e) Simplificació causes
1. Marilyn Monroe (1962)	Si	Si	Si	Si	Si
2. José Manuel Urtain (1992)	Si	Si	Si	Si	Si
3. Kurt Cobain (1994)	Si	Si	Si	Si	Si
4. Luis Ocaña (1994)	Si	Si	Si	Si	Si
5. Lucy Gordon (2009):	Si	No	Si	Si	Si
6. Mario Biondo (2013)	Si	No	Si	Si	Si
7. Robin Williams (2014)	Si	No	Si	Si	Si
8. Kate Spade y Anthony Bourdain (2018)	Si	No	Si	Si	Si
9. Avicii (2018):	Si	Si	Si	Si	Si
10. Verónica Forqué (2021)	Si	No	Si	Si	Si

Taula dels resultats de l'anàlisi de continguts

Anàlisi dels resultats de cada categoria

a) Especifica o no el mètode?

En tots els casos analitzats, els mitjans van informar explícitament sobre el mètode emprat per la persona per llevar-se la vida. Aquesta pràctica, tot i que estigui prohibida en les recomanacions de l'OMS i en altres manuals, es continua duent a terme de manera directa o secundària en algunes informacions publicades. Com és en el cas, des del primer cas a analitzar, el de Marilyn Monroe el 1962, fins al més recent, Verónica Forqué al 2021, totes les cobertures han detallat el mètode.

b) Es du a terme una glorificació de la víctima, romantització de l'acte?

La glorificació o romantització de la víctima apareix en la meitat dels casos (5 de 10). Concretament en la cobertura de Marilyn Monroe, José Manuel Ibar, Kurt Cobain Luis Ocaña i Avicii. En aquests casos els mitjans tendeixen a construir un relat gairebé mític o tràgic al voltant de la figura, associant la mort a la genialitat. La incomprensió o la fatalitat. En canvi, en els casos més recents: Lucy Gordon, Mario Biondo, Robin Williams, Kate Spade, Anthony Bourdain i Verónica Forqué, aquesta pràctica s'ha reduït, probablement gràcies a una major sensibilització social tant per la societat com per l'àmbit professional.

c) Hi ha sensacionalisme?

El sensacionalisme és una constant en tots els casos, amb una cobertura que prioritza els detalls dramàtics, l'impacte emocional i la recerca de l'audiència per sobre del rigor i l'ètica periodística. Aquesta tendència es manté estable al llarg dels anys, tot i que en els casos recents es manifesta de manera més dèbil.

d) Es falta el respecte o la dignitat?

La manca de respecte o dignitat envers la persona i el seu entorn també és present a tots els casos, sovint a través de la invasió de la intimitat, la publicació de detalls morbosos o la manca de consideració pel dolor dels familiars i amics. Aquesta pràctica exemplificada en tots els casos, contribueix a la revictimització i pot tenir conseqüències negatives tant per a l'entorn proper com per a la societat en general.

e) Simplificació de les causes

Finalment, la simplificació de les causes del suïcidi és una pràctica generalitzada en tots els casos. Els mitjans tendeixen a reduir la complexitat del fenomen a explicacions superficials com problemes personals, depressió, pressió mediàtica o fins i tot problemes econòmics, obviant els múltiples factors socials, psicològics i contextuals que poden intervenir en cada situació.

En termes generals, l'anàlisi de la taula mostra que, malgrat alguns avenços en la sensibilitat mediàtica, persisteixen pràctiques inadequades en la cobertura dels suïcidis de personatges famosos. Es detalla el mètode, es recorre sovint al sensacionalisme i a la simplificació de les causes, i només en alguns casos s'evita la glorificació. Aquests patrons posen de manifest la necessitat de continuar millorant la formació dels professionals de l'àmbit de la comunicació i d'aplicar de manera rigorosa les recomanacions de l'OMS per a una prevenció efectiva del suïcidi i la protecció de la dignitat de les persones vinculades i les seves famílies.

6. CONCLUSIONS

Durant l'elaboració d'aquest projecte, abordar el suïcidi des d'una perspectiva mediàtica ha suposat un procés de creixement tant personal com tècnic. Afrontar una temàtica tan delicada obliga a qüestionar prejudicis, a revisar practiques professionals i desenvolupar una mirada més crítica i empàtica. El contacte directe amb els professionals i supervivents ha estat una de les experiències més enriquidores del procés. Escoltar les seves aportacions, plantejaments i recomanacions ha permès contrastar la teoria amb la realitat i entendre la importància d'un tractament rigorós, humà i responsable. Aquesta ha sigut imprescindible per a prendre consciència de la complexitat que implica informar sobre el suïcidi i de la necessitat d'un Compromís ètic per part dels professionals de la comunicació.

Tot i que, des d'un principi, teníem present que els casos escollits per a l'anàlisi de continguts mostrarien exemples de cobertures inadequades, també ha servit per a reflectir l'evolució i el procés de com hi ha hagut una certa millora i conscienciació envers el tractament periodístic del suïcidi. Altrament, es pot apreciar com encara no existien les recomanacions en alguns dels casos, i evidentment, tampoc es tenia cura de respectar certes qüestions com detallar el mètode o mostrar imatges del cadàver.

Pel que fa a la contestació a com s'hauria de tractar el suïcidi als Mitjans de comunicació. Cal destacar que la responsabilitat periodística exigeix acatar i complir les recomanacions de la millor manera possible, adaptant-se sempre al cas concret. És fonamental mantenir una mirada crítica sobre com es cobreix cada succés, prioritant la salut pública i la prevenció, i evitant la difusió de dades innecessàries que puguin posar en risc la població més vulnerable. En aquest sentit, cal *curar en salut* i ser especialment prudents amb la informació que es publica, ja que l'impacte mediàtic pot ser molt elevat i generar un possible efecte Werther.

Respecte a com s'ha tractat el suïcidi en l'àmbit periodístic fins a l'actualitat, la realitat és que tradicionalment s'ha dut a terme de manera deficient. Han prevalgut els interessos comercials i l'afany de notorietat dins del sector, i sovint s'ha jugat amb el desconeixement i la manca de formació dels professionals. No obstant això, la situació ha anat millorant progressivament, com demostren fites rellevants com la publicació del llibre *Hablemos del suicidio* de Gabriel Ortiz, la fundació d'entitats com Després del Suïcidi (2012) o La Niña

Amarilla (2021). També és cert, i així ho constaten els especialistes, que la conscienciació social per la salut mental, especialment arran del confinament, ha generat una apreciació més gran pel tractament adequat del suïcidi als mitjans.

En relació amb el marc legislatiu sobre el tractament del suïcidi als mitjans, cal assenyalar que, en l'Estat espanyol i en la normativa de la Unió Europea no hi ha cap normativa específica, i sovint les recomanacions de l'OMS o els llibres d'estil dels mitjans no es respecten. Aquesta absència de regulació obre el debat sobre la necessitat d'implantar mesures legals que millorin la cobertura d'aquesta temàtica. És cert que regular la informació pot generar tensions amb el dret a la llibertat d'expressió i informació, però també ho és que la introducció d'obligacions com la visibilització de recursos de prevenció i suport seria una iniciativa positiva i no vulneraria aquests drets fonamentals.

Si es fa una mirada retrospectiva, es poden identificar millores clares en el tractament del suïcidi als mitjans, com ara la reducció del sensacionalisme i l'abandonament de pràctiques inadequades com la representació de l'escena mortuòria o fins i tot del cos sense vida. No obstant això, encara s'incompleixen moltes recomanacions, es detallen dades innecessàries que poden induir al risc d'efecte Werther i continuen predominant els interessos econòmics dels grans mitjans, especialment amb la immediatesa i la viralitat que imposen les xarxes socials i la digitalització de la premsa.

En definitiva, el camí cap a un tractament responsable i respectuós del suïcidi als mitjans de comunicació requereix una aposta decidida per la formació, la sensibilització, la regulació, sempre posant la salut pública i la dignitat de les persones al centre de l'activitat periodística. Aquesta experiència ha posat de manifest que només des de la reflexió crítica, el coneixement i el diàleg amb els experts es pot avançar cap a una comunicació més ètica i compromesa amb la societat.

7. **BIBLIOGRAFIA**

- **BBC News Mundo.** (2022, 29 de julio). Las circunstancias de la muerte de Marilyn Monroe fueron objeto de especulación durante décadas. *BBC Mundo*. <https://www.bbc.com/mundo/noticias-62341049>
- **Clarín.** (2021, 2 de junio). Rollos y fotos inéditas del cadáver desnudo de Marilyn Monroe. *Clarín*. https://www.clarin.com/viste/rollos-fotos-ineditas-cadaver-desnudo-marilyn-monroe_0_3yQZcknq1.html#google_vignette
- **Córdoba Santos, G.** (s. f.). Tratamiento del suicidio de personas famosas en medios de comunicación: Kurt Cobain, Avicii. *Papageno*. <https://Papageno.es/tratamiento-suicidio-personas-famosas-en-medios-de-comunicacion-kurt-cobain-avicii/>
- **EFE Salud.** (s. f.). Suicidio: efecto Werther, cómo evitarlo. *efesalud.com*. <https://efesalud.com/suicidio-efecto-Werther-como-evitarlo/>
- **El Mundo.** (2012). Su muerte. *El Mundo*. <https://www.elmundo.es/especiales/2012/cultura/marilyn-monroe/su-muerte.html>
- **Fernández Castellón, D., González González, R., Pérez González, D., & Sancho Ceballos, C.** (s. f.). ¿Estamos preparados para hablar del suicidio? *Colegio Sagrada Familia (Burgos)*. Recuperado de <https://www.unav.edu/documents/4889803/44362196/10-+Campolara+-+Sagrada+Familia+El+efecto+Werther+el+suicidio+desde+los+medios.pdf/0dcd6b10-d8fd-b5de-3152-b73712d0e5d1?t=1678717060361>
- **Fernández Morales, J. J.** (s. f.). El romanticismo de Werther. Recuperado de <https://www2.feandalucia.ccoo.es/docu/p5sd13782.pdf>
- **FSME.** (s. f.). Documentación OMS sobre conducta suicida. *FSME*. <https://www.fsme.es/centro-de-documentaci%C3%B3n-sobre-conducta-suicida/documentaci%C3%B3n-oms-sobre-conducta-suicida/>
- **García, D.** (2016, 29 de julio). El triángulo de los suicidas: Radiografía de la comarca española donde quitarse la vida es tradición. *El Español*. https://www.lespanol.com/reportajes/grandes-historias/20160729/143736438_0.html
- **Herrera Ramírez, R., Ures Villar, M. B., & Martínez Jambrina, J. J.** (2015). El tratamiento del suicidio en la prensa española: ¿efecto Werther o efecto

Papageno? *Revista de la Asociación Española de Neuropsiquiatría*, 35(125), 123-134. <https://dx.doi.org/10.4321/S0211-57352015000100009>

- **iOpera.es.** (s. f.). La Flauta Mágica. *iOpera.es*. <https://iopera.es/la-flauta-magica/>
- **La Vanguardia.** (2021, 4 de junio). Marilyn Monroe: ¿asesinada por los Kennedy y Frank Sinatra? *La Vanguardia*. <https://www.lavanguardia.com/gente/20210604/7505161/marilyn-monroe-asesinada-kennedy-frank-sinatra.html>
- **Martín Chaparro, M. P., Castelo Blasco, C., & Córdoba Santos, G.** (2024). Tratamiento informativo del suicidio en los principales diarios digitales en España: claves para su comunicación como herramienta de prevención. *Palabra Clave*, 27(3), e2731. <https://doi.org/10.5294/pacla.2024.27.3.1>
- **Martín García, Á.** (2022, 24 de marzo). Efecto copycat y los mass media. *Atalayar*. <https://www.atalayar.com/opinion/angela-martin-garcia/efecto-copycat-y-los-mass-media/20220324172024136326.html>
- **Müller, F.** (2011). El “Efecto Werther” – Gestión de la información del suicidio por la prensa española en el caso de Antonio Flores y su repercusión en los receptores (The “Werther Effect” – management of suicide information by the Spanish print media in the case of Antonio Flores and its impact on the receptors). *Cuadernos de Gestión de la Información*, 1, 1-8. <http://hdl.handle.net/10201/50898>
- **Neuro-Class Team.** (s. f.). ¿Qué es el efecto Werther? El suicidio colectivo. *Neuro-Class*. <https://neuro-class.com/que-es-el-efecto-Werther-el-suicidio-colectivo/>
- **Niederkrotenthaler, T., Voracek, M., Herberth, A., Till, B., Strauss, M., Etzersdorfer, E., Eisenwort, B., & Sonneck, G.** (2010). Role of media reports in completed and prevented suicide: Werther v. Papageno effects. *The British Journal of Psychiatry*, 197(3), 234–243. <https://doi.org/10.1192/bjp.bp.109.074633>
- **OMS.** (s. f.). Documentos de la OMS sobre conducta suicida. *Organización Mundial de la Salud*. <https://www.fsme.es/centro-de-documentaci%C3%B3n-sobre-conducta-suicida/documentaci%C3%B3n-oms-sobre-conducta-suicida/>
- **Papageno.es.** (s. f.). Efecto Yukiko. *Papageno*. <https://Papageno.es/tag/efecto-yukiko>
- **Redacción National Geographic.** (2018, 13 de junio). Werther y la moda del suicidio por amor. *National Geographic*. https://historia.nationalgeographic.com/es/a/Werther-y-moda-suicidio-por-amor_14021

- **Redacción National Geographic.** (2023, 3 de agosto). Las tres principales teorías sobre la misteriosa muerte de Marilyn Monroe. *National Geographic*. https://historia.nationalgeographic.com.es/a/las-tres-principales-teorias-sobre-la-misteriosa-muerte-de-marilyn-monroe_19282
- **Revista Adiós Cultural.** (2014). Número 114 (pp. 6-11). *Revista Adiós Cultural*. <https://www.revistaadios.es/revista/114.html>
- **Santos, C.** (2019, 8 de mayo). El efecto Werther: literatura y suicidio. *Lecturalia*. <https://www.lecturalia.com/blog/2019/05/08/el-efecto-Werther-literatura-y-suicidio/>

Notes addicionals

- **Revista Adiós Cultural** s'ha referenciat amb el número i les pàgines, tot i que l'enllaç és a l'índex del número 114.